

ELS CONCURSOS
DE CARTELLS DELS
CIGARRILLOS PARÍS
(1900-1901)

MUSEU DE
LA GARROTXA
D'OLOT

CRÈDITS

Direcció:

Montserrat Mallol (Museus d'Olot)

Coordinació:

Xevi Roura (Museu de la Garrotxa)

Textos exposició:

Leticia Martín

Antoni Monturiol

Xevi Roura (Museu de la Garrotxa)

Textos catàleg digital:

Montserrat Mallol (Museu de la Garrotxa)

Leticia Martín

Antoni Monturiol

Esteve Pararols

Fonts documentals:

Arxiu Comarcal de la Garrotxa (ACGAX)

Museu de la Garrotxa

Fonts d'imatges:

Arxiu Comarcal de la Garrotxa (ACGAX). Fons Manuel Malagrida Fontanet

Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)

Agraïments:

Arxiu d'Imatges d'Olot (AIO)

Èlia Teis

Grafisme i disseny d'exposició i catàleg:

Manel Quintana [DaltònicaStudio]

Assessorament lingüístic:

SC d'Olot - La Garrotxa. Consorci per a la Normalització Lingüística

Organitzen:

Amb el suport de:

ELS CONCURSOS
DE CARTELLS DELS
CIGARRILLOS PARÍS
(1900-1901)

ÍNDIX

PRESENTACIÓ

Montserrat Mallol i Soler 7

MANUEL MALAGRIDA, UN OLOTÍ ENTRE DOS SEGLES

Esteve Pararols i Lloret8

ELS CONCURSOS DE CARTELLS DELS CIGARRILLOS PARÍS

Antoni Monturiol i Sanés 16

ELS CARTELLS DELS CIGARRILLOS PARÍS: CAP A UNA NOVA REVISIÓ

Antoni Monturiol i Leticia Martín 40

PRIMER CONCURS DE CARTELLS 45

SEGON CONCURS DE CARTELLS 73

ALMANAC 1902 98

PRESENTACIÓ

Montserrat Mallol i Soler, directora dels Museus d'Olot

Acostar-se d'una manera o altra a la història de la publicitat sempre és gratificant i enriquidor. Més encara si es fa des de l'òptica de la història de l'art amb una de les col·leccions més importants de cartells modernistes que es conserven a Europa.

Es tracta d'una de les joies del fons dels Museus d'Olot: 46 cartells pintats entre 1900 i 1901 que, gràcies a dos concursos convocats per l'industrial olotí Manuel Malagrida, van aconseguir reunir els principals artistes de l'època. Entre aquests artistes hi havia Ramon Casas, Alphonse Mucha, Xavier Gosé o Laureà Barrau, només per anomenar-ne alguns.

Manuel Malagrida fou mecenes de les arts i la cultura del país, organitzà recitals, finançà la construcció de biblioteques i fins i tot patrocinà una de les empreses urbanístiques més importants de la ciutat d'Olot, l'avui coneguda com "Eixample Malagrida", que quan fou concebuda es conegué amb el nom d' *Olot. Ciudad Jardín...*

La col·lecció de cartells de "Cigarrillos París" és fruit d'una donació que els hereus de Malagrida van fer al Museu de la Garrotxa durant la dècada dels vuitanta. Una petita selecció d'aquesta s'exposa en les sales permanents del Museu, i la resta es guarda a les sales de reserva, d'on els hem recuperat per exposar-los a la Sala Oberta amb motiu de l'exposició.

Aquest catàleg digital neix amb diferents objectius: en primer lloc, per convertir-se en un document per difondre aquesta col·lecció i, en segon lloc, per ajudar a localitzar aquells cartells el rastre dels quals es va perdre al llarg dels anys, i que de ben segur formen part de col·leccions públiques i privades d'arreu. Així mateix, des del Museu de la Garrotxa hem volgut reeditar els textos que es van publicar en el catàleg editat l'any 1995 amb motiu de la primera exposició dedicada a aquestes peces.

Esperem que en un futur proper puguem fer una nova exposició mostrant els cartells que van acompanyar els que avui s'exposen a la Sala Oberta.

MANUEL MALAGRIDA, UN OLOTÍ ENTRE DOS SEGLES

Esteve Pararols i Lloret

Diu la sociologia que la cultura d'un poble és una mena de síntesi entre la història col·lectiva global i la història de vida de cada un dels seus ciutadans. A voltes, el nostre concepte cultural es redueix molt a la visió general, a aquells grans esdeveniments que es recullen als llibres d'història i oblidem aquesta visió cultural més propera a cadascun de nosaltres.

Però, a vegades, és necessari fixar la nostra atenció en personatges concrets que, sense tenir influències decisives en el tarannà de la societat, ens poden servir per entendre millor una època de la història i fer-nos una idea de com devia ser la vida en les nostres ciutats i pobles.

El nostre personatge ens pot ajudar a entendre la cultura catalana a finals del XIX i principis del XX; ens pot il·lustrar envers el tema de l'emigració de catalans cap a Amèrica, el ràpid enriquiment dels emigrants que varen tenir més sort i la seva relació amb la metròpoli; ens pot sorprendre amb les seves idees sobre la importància de la publicitat empresarial; ens pot permetre conèixer l'alta societat catalana de l'època a Barcelona i a Olot i ens pot fer de guia durant l'evolució de la societat catalana des del punt de vista d'una família monàrquica. Aquest personatge és Manuel Malagrida i Fontanet. La curiositat i la perseverança del seu fill Ramon a l'hora de recollir tota la informació sobre la família ens ha permès tenir a mà un material¹ que ens ajuda a conèixer aquesta petita història de la seva vida.

La família Malagrida, d'origen italià², es va instal·lar a Olot quan Claudio Malagrida hi va emigrar el 1775. Aquest fou l'avi de Ramon Malagrida, notari d'Olot que, casat amb Josefa Fontanet, foren els pares de quatre fills: Dolors, Josep Maria, Manuel i Teodor.

Manuel Malagrida va néixer a Olot el 20 d'abril de 1864. La mort de la seva mare quan tenia sis anys i el fet que el seu pare es tornés a casar el 1880, va marcar el seu caràcter. Sembla que no es portaven gaire bé amb la seva madrastra. Aquest fet, juntament amb l'interès del seu pare per assegurar-li un futur, el porta a Barcelona, a treballar com a dependent de la ferreteria Jaume-andreu. Llavors tenia setze anys.

El seu pare, en una carta a un amic de Barcelona, expressa el seu desig que no el deixin sortir gaire de casa “*porque es fácil que adquiera conocimientos o contraigan relaciones perjudiciales a todo joven inexperto. Y además, cuanto más se está en la tienda, más afición se pone al trabajo. Yo lo que quiero es que esté constantemente ocupado a fin de que salga instruido y honrado...*”

L'any 1887, als vint-i-tres, abandona Barcelona i s'instal·la a París, sense tenir gaires coneixements de l'idioma i tampoc sense tenir una idea clara a què dedicar-se. Però aquesta serà una època decisiva per a Malagrida. Aquí comença la seva relació amb el món industrial, treballant com a comissionista comercial i fent de guia als industrials espanyols que visitaven l'Exposició Internacional de 1889. Un any més tard, i sense gaires expectatives a París, ven les seves pertinences i embarca en el *Nertha* cap a Argentina.

ARGENTINA

No va triar Argentina per atzar. En aquest país estava passant un fet semblant al de l'oest americà. El govern argentí del general Roca va iniciar la conquesta de l'interior del país, fins en aquell moment habitat solament pels indis de la pampa. La possibilitat d'establir-se en noves terres de frontera va provocar, entre 1880 i 1890, el que la historiografia argentina anomena *La Gran Emigración*. La República Argentina es va convertir, doncs, en l'objectiu de molts emigrants europeus. Buenos Aires, la capital, va viure una època de gran esplendor econòmic i social.

Manuel Malagrida inicia una accidentada arribada a l'Argentina. D'entrada el van estafar en fer-li pagar 250 francs per un bitllet de vaixell que era subvencionat pel mateix govern argentí. Un cop a Buenos Aires, li foren robats la documentació i els diners que tenia.

Inicialment es va instal·lar a Córdoba i va fer de dependent a casa d'un emigrant català, Josep Bas. Sis mesos més tard, arriba a la capital i treballa a la fàbrica de tabacs Somay. El 1892 crea una petita tabaqueria pròpia. D'aquesta manera comença la seva relació amb la indústria del tabac.

EL TABAC

A partir de la creació d'aquesta petita tabaqueria, inicia una activitat que el portarà poc temps més tard, el 1895, a inaugurar la seva primera fàbrica. Poc temps més tard se'l considerava el “*fabricante de cigarrillos más importante de la república Argentina*”³. Ho fos o no, el cert és que el 1902, deu anys més tard de la seva arribada a l'Argentina, era propietari de dues fàbriques, *El Telégrafo* i *La Invencible*, i comercialitzava més de 10 marques de cigarrets i cigars. La seva propaganda assegurava que fabricaven més de 30 milions de cigarrets al mes.

Controlava de manera molt directa els seus negocis, tot i que cada vegada passava més temps a Barcelona, principalment després del seu casament.

A partir de 1910, i en una època de crisi econòmica a l'Argentina, es va anar desfent dels seus negocis de tabac i el seu nom desapareix de la capçalera de l'empresa. Tot i així continua com a accionista en empreses del sector, com la *Argentina Tabacco CIA*, un trust creat per antics fabricants argentins per enfrontar-se a la introducció de les empreses tabaqueres americanes ⁴.

Malgrat tot, el negoci del tabac cada cop li portava més problemes i va acabar desfent-se de les accions. La fortuna acumulada en els anys d'èxit, la seva habilitat per a les inversions i el fet d'haver diversificat el seu capital li van permetre viure molt bé a Espanya fins a la fi dels seus dies.

LA RELACIÓ AMB EL CERCLE D'EMIGRANTS

Potser el més important de la seva activitat industrial és que li va permetre entrar a l'alta societat “bonaerense” en el seu moment de màxim esplendor, principalment a partir del Concurs Internacional de Cartells del 1901 i de tot el seguit de festes que es van celebrar al seu voltant. A més, el cinema que posseïa a Buenos Aires era considerat com un dels més moderns de l'època.

En el cercle d'emigrants espanyols estava molt ben considerat. Fou vicepresident del *Centre Català* d'Argentina i membre de la junta directiva de la *Asociación Patriótica Española* d'Argentina. El paper d'aquestes associacions fou molt important. Nascudes, la majoria, durant la guerra de Cuba, tenien com a objectiu ajudar Espanya en

les seves necessitats, des d'ajuda econòmica per pal·liar els efectes d'unes inundacions a la península fins al pagament d'un creuer de guerra, el *Río de la Plata*, o la formació d'un exèrcit de voluntaris per a lluitar a Cuba.

El 1902 Malagrida viatjà a Espanya, com a representant de la *Asociación Patriótica Española*, a la coronació d'Alfons XIII. Mantingué una entrevista amb el cap de Govern, Práxedes Sagasta, per intentar desbloquejar un projecte de tractat comercial entre els dos països, frenat per la falta d'aprovació per part espanyola. La *Asociación Patriótica* intentava accelerar la firma del tractat ajudats per la pressió que podia suposar sobre el govern espanyol el creuer de guerra, els 4000 homes i els quatre milions de francs que aquesta associació havia aportat durant la guerra colonial.

És factible pensar que, entre els productes argentins que inclouria el tractat, hi hauria el tabac. Malagrida havia demostrat gran interès per introduir les seves marques a Europa i aquest era un bon sistema.

LA PUBLICITAT

Hi ha, però, en l'etapa industrial de Malagrida a l'Argentina un aspecte que sobresurt sobre els altres: la utilització dels recursos publicitaris a l'hora de promocionar els seus productes. En una entrevista publicada en un diari argentí trobem unes frases que defineixen la seva política comercial: *"El éxito de marca depende en primer lugar de la bondad del producto, ¡es claro!, pero la reclame, la reclame es todo (...). La publicidad ha de servir para avisar al público de una manera risueña, artística y original de los méritos de la marca"*⁵.

Seguint aquesta consigna, Malagrida va idear moltes i variades formes de publicitat. Algunes no es van materialitzar, com la seva proposta de col·locar poemes en els paquets de tabac o intentar que l'aeronauta Santos - Dumont, el més famós pilot de dirigibles de l'època, s'enlairés amb un aparell de forma semblant a la d'un Cigar i sobrevolés Buenos Aires anunciant els seus productes.

Però moltes de les seves idees publicitàries sí que es van materialitzar. El 1900 va organitzar un concurs de cartells d'àmbit argentí amb el propòsit d'anunciar els seus cigarrets *París*. L'èxit el va portar a organitzar, l'any 1901, un concurs internacional amb el mateix objectiu. La quantia dels premis i la promoció que representava va

suposar que hi participessin artistes molt importants, tant americans com europeus.

Aquest fou, segons la publicació oficial del certamen, “*un procedimiento de reclamo mercantil no superado ni en los Estados Unidos, tierra clásica del anuncio y de los alandes de propaganda*”⁶. La promoció dels cigarrets en el concurs internacional li va costar a Malagrida més de 200.000 pesos.

Però Malagrida va idear també un tipus de publicitat molt més popular, com el carruatge-bombo, un enorme timbal damunt d'un carruatge, amb reproduccions de cartells publicitaris dibuixats. S'escoltava el seu soroll des de cinc-cents-metres de distància. I no solament es féu famós pel soroll, sinó també per la polèmica que va aixecar Malagrida en carregar-lo en un tren per transportar-lo a una altra població, tot i sabent que no passava pels túnels del recorregut, fet recollit pels diaris de la capital.

Igualment va aconseguir el que podríem dir-ne publicitat indirecta amb la polèmica que es va aixecar amb els uniformes que portaven els servidors d'un altre dels seus invents, el carruatge-canó. Aquest aparell semblant a un canó militar disparava propaganda a més de 100 metres. El mateix ministre argentí de la guerra va haver d'intervenir per canviar els uniformes, massa semblants als de l'artilleria francesa.

També utilitzava mitjans més tradicionals: sorteigs entre els compradors del seu tabac (vestits, bicicletes, rellotges o diners); col·leccions de cromos que apareixien a les capses de tabac, amb paisatges, fets bèl·lics o una curiosa col·lecció de les més famoses *vedettes* de París; targetes postals amb les reproduccions dels cartells guanyadors dels concursos; patrocini d'activitats esportives, com el Concurs Hípic Internacional de Buenos Aires, el 1908.

Fou també un innovador en el que avui anomenem publicitat agressiva. Un dels seus eslògans comercials era dir que la seva fàbrica “*produce diez millones más que la que más produce*”. Malagrida era conegut com el rei de la propaganda i es deia que gastava més de 800 pesos diaris en publicitat, una quantitat important per l'època.

EL SEU MATRIMONI

Malagrida torna a Espanya i, el 8 d'octubre de 1903, als 39 anys, contrau matrimoni amb Teresa Pons i Pulles, de 19 anys⁷. Va ser una celebració fastuosa, considerada per la premsa de l'època com

a *molt americana*. Fou celebrada a la Capella del Palau Episcopal de l'arquebisbe, i foren els padrins l'ambaixador argentí a Espanya, el capità general de Catalunya, el director de *El Noticiero Universal* i un ric propietari amic de la família. Es va formar una comitiva de 70 carruatges per a transportar els 200 convidats fins a l'Hotel Colon, un dels més luxosos de la Barcelona del moment. Un banquet de noces luxós i molt copiós, on cada cobert va costar la desorbitada quantitat de 100 pessetes⁸, va fer d'aquest acte social un esdeveniment molt comentat pels diaris barcelonins. Aquesta mena de nota de societat vol servir solament per fer notar el prestigi que anava agafant Malagrida dins l'alta societat de la Barcelona de principis de segle.

Malagrida viatjava sovint a l'Argentina, però cada cop tenia menys responsabilitat directe en els negocis i, el 1910, va realitzar el seu últim viatge. Tenia 56 anys, una salut delicada i una visió molt diferent d'aquell país. Ja no era la terra de frontera plena d'opcions per als empresaris valents i atrevits. La vida política era molt més complexa, amb interessos comercials anglesos i dels Estats Units i amb moltes dificultats per a les companyies que no es van adaptar prou ràpidament a aquestes noves circumstàncies.

Malgrat tot, l'agraïment cap aquell país va quedar demostrat en totes les ocasions possibles. Des de l'organització de banquets als oficials de les fragates argentines quan fondejaven a Barcelona, fins l'oferiment d'una casa a Barcelona com a Consolat i Cambra de Comerç hispano-argentina.

A títol personal, aquesta influència es va deixar notar en la seva casa de Barcelona, Passeig de Gràcia, 27. Cristòfol Colom i Bartolomé Mitre, un president argentí, adornen la façana de l'edifici; sobre dues columnes, l'àguila dels Pirineus i el còndor del Andes; dos busts de dona representant Espanya i l'Argentina i, presidint-ho tot, una representació d'Hermes, la deessa del comerç.

OLOT

Malagrida repartia el temps entre Barcelona, la casa de la família de la seva dona a Premià de Mar i Olot. Per als olotins de l'època, Malagrida era la imatge de l'home que marxa sense res a Amèrica i torna milionari, el model arquetípic del Ric d'Amèrica. L'arribada de la família Malagrida amb uns cotxes imponents conduïts per un xofer professional no podia deixar-los indiferents.

En les seves estades a la ciutat, assumeix un paper de mecenes. Organitza i paga concursos de cobles, exposa a la ciutat els cartells dels Concursos París i promou actes musicals i literaris. Malagrida coneix Blay a París i li paga les despeses d'enviar alguns models de les seves escultures a l'escola de belles arts. També va tenir relació amb Clarà i amb Evelí Barnades.

El 1905, dona 2.500 pessetes per arranjar una sala al museu municipal i fa cessió dels cartells premiats en els dos concursos dels *Cigarrillos París*.

El 1906 s'obre la Sala Malagrida al Museu, que era on es feien els actes culturals.

Participà també en el projecte d'instal·lació del telèfon a la ciutat, col·laborant amb la *Liga de defensa industrial de Olot y su Comarca*.

El 1913 inicià el projecte urbanístic més ambiciós portat a terme fins aquell moment a la nostra ciutat. Compra la finca de les Mòres per 12.339,45 pessetes i ofereix el seu projecte a l'Ajuntament: construir un eixample de la ciutat amb espais reservats per a un hospital, una escola, un museu i una biblioteca, el local del *Círculo Olotense* i jardins públics. Era el que ell anomenava *Ciudad Jardín*.

El 10 de desembre de 1913 se li atorga el títol de Fill Predilecte de la ciutat en un acte públic a l'Ajuntament durant el qual s'accepten els terrenys per urbanitzar. Proposa els noms de les dues avingudes centrals, Espanya i República Argentina. Tots els carrers circumdants reben noms de províncies espanyoles i nacions americanes, unides les dues parts pel pont de Colom. Com es pot veure, un projecte ple de simbolisme.

El 1917, i en uns terrenys cedits per ell, es construeix una Biblioteca Popular a Olot. I durant els anys 1920/21 es construeix l'edifici de la Torre Malagrida, al Passeig de Barcelona, la seva residència a la ciutat. Malagrida va estiuejar molts anys a Olot i a casa seva fou on s'hostatjaven tots els alts càrrecs que visitaven la ciutat.

La seva ideologia monàrquica fa que participi, juntament amb altres riques famílies catalanes, en la donació que fan els monàrquics catalans del Palau de Pedralbes als Reis d'Espanya. La seva lleialtat es va veure recompensada amb la presència, l'any 1927, d'Alfons XIII, la Reina i les Infantes a Olot, amb motiu de la inauguració del pont de Colom i la col·locació de la primera pedra del Grup Escolar que actualment porta el seu nom.

Durant la dictadura de Primo de Rivera fou diputat provincial per Barcelona i va ocupar també altres càrrecs menors al Consorci del Port Franc de Barcelona.

La proclamació de la República i els posteriors esdeveniments, juntament amb la seva avançada edat fa que cada cop estigui més retirat de la vida social i política. Durant la revolta franquista va anar a viure a Itàlia i el 1939, torna a Barcelona. A Olot, cedeix terrenys de l'eixample per construir-hi una caserna militar.

Manuel Malagrida morí a Barcelona, als 82 anys d'edat, el 15 de maig de 1946. Va ser testimoni i partícip d'una època de grans canvis, a cavall entre dos segles cabdals per comprendre els esdeveniments posteriors. Va viure l'esplendor parisenc de finals de segle, l'aventura de l'emigració a Amèrica, l'enriquiment amb l'èxit industrial, el luxe de l'alta societat de Buenos Aires i Barcelona, i el respecte i l'admiració del seu poble natal.

-
1. La majoria de la informació sobre la família es troba recollida en una sèrie d'àlbums amb fotografies, retalls de diari i algun document original que conformen el *Fons Manuel Malagrida*, dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal d'Olot.
 2. Natural de Torno, a prop del llac Como, al Nord d'Itàlia, i molt a prop de la frontera suïssa. Originàriament es creu que el seu nom era Mallacrida. *Fons Malagrida, AHCO*.
 3. Citat en el recull de premsa de l'*Almanaque para 1902*. Buenos Aires, gener de 1902.
 4. Tot i ser un moment poc positiu, les dades del mes de gener de 1913 assenyalaven unes vendes de 17.124.000 paquets i 277.982 Kg, que representaven 2.665.838 pesos.
 5. *La Democracia*, núm. 59, Olot, 15.2.1903. Recollit d'un diari argentí.
 6. *Almanaque para 1902*. Op. Cit.
 7. Teresa Pons era filla d'una família catalana emigrada a l'Argentina. Va néixer en aquest país, però ja feia temps que la seva família tornava a residir a Barcelona, tot i que les famílies ja es van conèixer durant la seva estada en aquell país sud-americà.
 8. Per fer-nos una idea del que això representava, catorze anys més tard i en uns moments de preus alts a causa de la Primera Guerra Mundial, un quilogram de vedella costava 3,25 pessetes; una dotzena d'ous, 2 pessetes i un quilogram de patates, 0,25 pessetes.

ELS CONCURSOS DE CARTELLS DELS CIGARRILLOS PARÍS

Antoni Monturiol i Sanés,

conservador del Museu d'Art de Girona expert en cartellisme.

Manuel Malagrida, olotí afincat a Buenos Aires des de l'any 1890, es va enriquir a l'Argentina dedicant-se a la fabricació de cigarretes. Tenia dues fàbriques de tabac, “La Inven-cible” i “El Telégrafo”, que va aixecar pràcticament del no res, i que es dedicaven a la producció de diferents marques.

Malagrida fou, en el seu temps, una persona amb una gran visió de futur ja que va implantar recursos de promoció en els seus productes per tal de fer-los molt més atractius i augmentar-ne la venda¹. Podríem dir que va introduir i es va servir de la publicitat en els seus productes. A finals de segle XIX i principis d'aquest, això era encara una cosa certament insòlita. Un dels recursos utilitzats per Malagrida amb aquesta finalitat, fou la convocatòria de dos concursos -en aquella època molt de moda- per tal d'anunciar una de les seves marques. Malagrida, molt atent a qualsevol possibilitat de promoció comercial, està al corrent dels concursos de cartells que es desenvolupen a Europa i decideix organitzar-ne un.

Però no es vol quedar només amb això, vol fer-ho molt millor; la seva intenció final és organitzar un concurs internacional amb gran difusió arreu del món i amb una dotació econòmica dels premis que depassava tots els que s'havien fet fins aleshores². De tota manera, per tal que la iniciativa no funcioni malament i com a prova, decideix convocar un primer concurs en l'àmbit de l'Argentina, que no va tenir, però, el ressò ni la difusió del Segon, que era de caràcter *Universal*. Tan bon punt es tancà el Primer Concurs Nacional aparegué a diferents llocs la convocatòria per al Segon. Aquest fet és el que determina que parlem del Primer Concurs com un assaig per al Segon.

El tractament de cartells que es dona als projectes originals que es van presentar en aquests dos concursos -si atenem a les definicions que podem trobar d'aquest procediment³- no seria tècnicament correcte. Ens referim, en el text, als projectes originals com a cartells, ja que eren pensats per ser traslladats a paper per mitjà de la litografia (cromolitografia) si guanyaven algun dels premis.

Els originals, tot i ser moltes vegades concebuts com si es tractessin d'un quadre al qual s'incorporava una frase publicitària, creiem que es poden tractar de cartells, ja que, "a priori", eren pensats per a aquesta funció. Malgrat que el cartell trenca amb el sentit d'obra d'art única per causa de la reproductibilitat, la majoria d'originals que hem recollit en aquest catàleg, però, continuaren responnent a aquesta dimensió d'unicitat de l'obra d'art, ja que la majoria no foren mai impresos ni reproduïts.

A mitjan segle XIX, la Revolució Industrial va portar una major difusió i promoció de diferents articles de consum, per la qual cosa s'utilitzaven diferents recursos com a mitjà publicitari. Això és el que Manuel Malagrida va intentar, entre d'altres coses, amb els dos concursos de cartells. Els cartells presentats tenien, i continuen tenint, un sentit que va més enllà de ser una simple propaganda comercial i s'han de considerar objectes artístics.

El cartell permetia de fer arribar, com a reclam, un producte a l'espectador que el veia pel carrer. Per tant, havia d'oferir una imatge impactant que fes aturar i sorprengués el vianant.

Trobem dos tipus de plantejament en aquests projectes-cartells, com en la majoria de cartells de l'època: en uns, el text domina per damunt de la imatge. En els altres, la imatge predomina per sobre el missatge publicitari escrit. El mateix Malagrida, com queda recollit en les bases del Segon Concurs, dóna indicacions per tal que el missatge publicitari es vegi bé i la paraula PARÍS, nom del producte que es vol promocionar, sigui d'unes dimensions més grans, encara que no se n'especifiquin les mides exactes en relació amb les dimensions, explícites, que han de tenir els cartells que es presenten al concurs.

EL PRIMER CONCURS

D'aquest Primer Concurs tenim poques dades atès el caràcter nacional argentí de la mostra i del poc ressò que tingué a Europa. Enric Casellas, secretari personal de Manuel Malagrida, en l'apartat dedicat als antecedents de l'*Almanaque para 1902*, on es recull bàsicament informació del Segon Concurs, ens dóna referència d'alguns aspectes del Primer. Casellas conta que fou el primer concurs d'aquest tipus organitzat a l'Argentina.

Diu, també, que la convocatòria es va publicar el 15 de setembre del 1900 i el termini d'admissió es va tancar dos mesos més tard, el 15 de novembre⁴.

El setmanari olotí *Sanch Nova* recull també en el seu núm. 18, de 8 d'octubre de 1900, la notícia de la convocatòria, per part de Manuel Malagrida, d'un concurs de cartells per anunciar la marca Cigarrillos París. Tornant a l'explicació sobre el concurs que dóna Enric Casellas, diu que el plec de condicions fixa 6 premis que sumen un total de 3.000 pesos, que considera una quantitat destacable. Atesa la gran participació i a petició del jurat, Malagrida va duplicar la quantitat dels premis fins a 6.000 pesos, amb un total de 19 premis.

L'exposició d'aquest Primer Concurs es va inaugurar el desembre i es va instal·lar al Teatro Nacional (c. Florida, núm. 146, de Buenos Aires) on segons algunes fonts van participar 111 cartells⁵.

Els premis del Primer Concurs, en primera instància, es distribuïen de la manera següent:

Un primer premi de 1.000 pesos

Un segon premi de 750 pesos

Un tercer premi de 500 pesos

Tres premis de 250 pesos cadascú

El jurat del Primer Concurs el formaven Miguel Cané (escriptor i crític), Manuel Mayol (pintor i caricaturista), Francisco Ayerza (fotògraf) i Alexandre Christophersen (arquitecte); actuava com a secretari Enric Casellas (redactor de *El Correo Español*).⁶

Els cartells havien d'amidar 1,25 metres d'alçada per 0,88 metres d'amplada, tenir un màxim de sis colors i dur la inscripció següent: CIGARRILLOS PARÍS-TABACO HABANO.

Els premis atorgats foren els següents:

Primer Premi de 1.000 pesos:

cartell núm.97. Lema *Shagu Sharra* de Cándido Villalobos

Segon Premi de 750 pesos:

cartell núm.98. Lema *Jugend* d'Aurelio Jiménez

Tercer Premi de 500 pesos:

cartell núm.48. Lema *Salade* d'Alvin Gaspary

Quart Premi de 250 pesos:

cartell núm. 104. Lema *Tentación* de Jorge d'Orlandi.

Cinquè Premi de 250 pesos:

cartell núm. 19. Lema *Matilde* de Fernando Fader.

Sisè Premi de 250 pesos:

cartell núm. 14. Lema *Cielo* d'Angel Roaschio.

Després de l'ampliació del nombre i la dotació dels premis fins a 6.000 pesos, es donaren els següents:

Segon Premi Addicional de 750 pesos:

cartell núm. 102. Lema *Fides* d'Antonio Vaccari.

Primer Accèssit de 500 pesos:

cartell num.96. Lema *Lévantate y fuma* de José María Cao.

Segon Accèssit de 250 pesos:

cartell núm. 103. Lema *Satán* d'Antonio Vaccari.

10 Tercers Accèssits de 150 pesos:

cartell núm. 16. Lema *Demetrios* de Domingo Puig

cartell núm. 22. Lema *Ars Musarum Filia* de Francisco Fortuny

cartell núm. 40. Lema *Nicotiana* de Mariano F. Cardoso

cartell núm. 52. Lema *Colorado* de R.E.Draper

cartell núm. 68. Lema *Barcino* de Emilio Massanet

cartell núm. 70. Lema *París* de Ramon Castro Rivera.

cartell núm.76. Lema *Boulevardier* de Decoroso Bonifanti

cartell núm. 91. Lema *Un Fumador* de F.P.Tera

cartell núm. 114. Lema *Eros Flamiger* de Lucien Metivet
cartell núm. 116 . Lema *¡Caramba!* de Pedro Gabusi

La publicació *Primer Concurso de Carteles de los Cigarrillos París*, número únic de l'1 de gener de 1901, amb format de periòdic editat per la impremta *Galileo* de Buenos Aires, semblant a l'*Almanaque* editat amb motiu del Segon Concurs ens hauria proporcionat informació valuosa que permetria d'obrir vies d'investigació i recerca, però ha estat impossible localitzar-la. En tot cas, d'aquest Primer Concurs disposem d'un avantatge respecte del Segon: tenim un major nombre d'imatges dels cartells que ens permeten de fer alguns suggeriments.

Dels 118 cartells presentats, en tenim de localitzats 23 d'originals, que són propietat del Museu de la Garrotxa, 7 dels quals no van obtenir cap dels 19 premis que s'atorgaren en les diferents categories: els 16 restants sí que foren premiats.

Disposem, en imatges, d'un total de 68 cartells, bé original premiats, bé fotografies d'un àlbum (que en el seu moment devia ser complet) propietat de la família Malagrida i dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal d'Olot, la qual cosa ens proporciona una idea visual aproximada del conjunt dels cartells presentats.

L'únic cartell premiat del qual no disposem d'una imatge en color és el núm. 116, però l'hem pogut conèixer per mitjà de la fotografia d'aquest àlbum. Del Primer Premi (núm. 97) i del Tercer Premi (núm. 48) es desconeix on es troben els cartells originals, per bé que disposem d'imatges en color extretes d'un cartell imprès on es reproduïen, en petites dimensions, els sis primers cartells premiats del concurs. Tanmateix, s'ha de remarcar que el Primer Premi, obra de Cándido Villalobos, sofreix una variació, en relació amb l'original, a la part inferior on es troba la inscripció: es canvia la tipografia de la lletra del text que havia presentat l'autor per la grafia "París" en la forma que apareix en el primer cartell utilitzat en la promoció de la marca que està actuant com a logotip. Això s'ha d'interpretar com una assimilació del logotip que ja tenia la marca en aquest cartell que, a partir d'aquell moment fou utilitzat per a promoure les cigarretes París. Abans del Primer Concurs, en el paquet de tabac amb què es comercialitzaven les cigarretes per a la venda al públic, també s'emprava aquesta tipografia. Ara la imatge que utilitzarà la casa serà la d'aquest cartell guanyador, amb un nen que ofereix de fumar a un rat-penat. Més tard, les imatges dels cartells del Segon Concurs seran les que prendran aquest protagonisme.

Els cartells no premiats, números 33, 42, 58, 60, 67, 108 i 118, no

sabem per què passaren a mans de Malagrida, però si atenem les bases del Segon Concurs, que és l'única pauta per orientar-nos, hem de creure que les bases del Primer Concurs no haurien estat gaire diferents. Per tant, pot ser que passessin a les seves mans per dues raons: o bé quedaven en propietat de Manuel Malagrida els cartells no recollits transcorregut el termini per retirar-los o bé l'autor podria haver fixat un preu de venda per al cas que la seva obra no resultés directament premiada⁷. Aleshores, és possible que Malagrida en fos el comprador, malgrat que també haurien pogut accedir a la compra altres empreses o, fins i tot, particulars.

Tot i el caràcter nacional argentí d'aquest concurs, hem de tenir present que, en aquella època, Argentina era un dels destins més importants de l'emigració des dels països llatins. Per aquest motiu trobem autors nascuts en altres països que participaren en aquest concurs, tal com queda demostrat per algun dels guanyadors de les diferents categories (vegeu biografies). Malgrat tot, és de suposar que la majoria d'autors d'aquesta convocatòria eren argentins.

Analitzant la qualitat global dels cartells presentats, hem de dir que queda molt per sota de la qualitat dels cartells presentats en el Segon Concurs.

La tònica de molts dels cartells del Primer Concurs és la d'utilitzar unes imatges que es repeteixen: de fons la ciutat de París, el París de l'Exposició Universal, la Torre Eiffel, de l'escut de la ciutat de París, etc. Altres cartells utilitzen gràficament la dona com a vehicle per donar entrada al producte. Des de la perspectiva actual, hi ha projectes de cartells de millor qualitat que alguns dels que resultaren guanyadors.

Molts dels cartells presentats encara no tenen un llenguatge pròpiament publicitari i la majoria de vegades són quadres amb textos incorporats. En alguns casos, però, sí que hi ha una intencionalitat més gran en aquest sentit, com per exemple en els cartells núm. 76, 97 o 102 o, en sentit contrari, el cartell núm.58 és més una miniatura o una decoració per a una publicació que no pas un cartell pròpiament dit.

Si intentem d'esbrinar i treure conjectures a partir de les imatges dels cartells de què disposem, podem dir:

El lema *R.B.M.*, que porta el cartell núm.10, s'ha d'entendre com les inicials del seu autor, encara que no puguem saber de qui es tracta. Per les fotos de què disposem, l'autor del cartell núm.30, *Alegoria del Bombo de los Cigarrillos París*, és D.Visconti i el del cartell núm.3 l, *Gloria*, és d'un autor de cognom Muro segons podem llegir en la signatura encara que no en

puguem llegir el nom que el precedeix. El cartell núm.83, *Anfibio*, va signat però és difícil desxifrar què hi diu.

Els cartells núm.52 i 53 són d'un mateix artista, R.E. Draper, els números de registre són correlatius, el lema es repeteix en ambdós cartells, *Colorado* a part que la tipologia i la disposició són idèntiques i estilísticament els cartells tenen punts en comú. El mateix passaria amb els cartells núm. 68 i 69, *Barcino*. En aquest cas sabem qui en seria l'autor: Emili Massanet.

Similar als cartells núm.41 i 42 tenen el mateix lema, grafia i disposició: *El TRABAJO ...* en una primera línia i, a sota, en una altra *...ES LA LIBERTAD*. Per tant, podem suposar que es tracta del mateix autor, tot i que estilísticament els cartells no sembla que tinguin gaires afinitats. Per justificar les poques semblances hem de dir que el núm. 41 el podríem englobar dins d'un estil caricaturesc que no comparteix el segon.

Les semblances estilístiques que presenten els cartells núm. 99, *Salve i*. núm. 100, *Cocodrillo*, ens porten a dir que són d'un mateix autor, encara que desconeixem de qui es tracta.

Amb posterioritat al Primer Concurs la distribuïdora a l'Argentina de la marca Domecq⁸ va convocar, també a Buenos Aires, un concurs de cartells. Aquest fet demostra que la moda dels concursos de cartells per promocionar un producte també ha arribat al continent sud-americà i que fou Malagrida un dels primers a imposar-la.

EL SEGON CONCURS. GRAN CONCURS UNIVERSAL

El desembre del mateix any 1900 es convoca el Gran Concurs Universal amb els premis següents:

Un primer premi de 10.000 francs

Un segon premi de 5.000 francs

Un tercer premi de 2.000 francs

Un quart premi de 1.000 francs

Un cinquè premi de 750 francs

Tres premis, sisè, setè i vuitè, de 500 francs

Set accèssits de 250 Francs, que feien un total de 22.000 francs.

L'exposició d'aquests cartells es va inaugurar l'1 d'octubre, en un edifici del carrer Cangalo, núm. 927-935.

Enric Casellas, secretari particular de Manuel Malagrida, farà un viatge de promoció d'aquest Concurs Universal per diferents punts d'Europa, entre ells Olot⁹. Si sostenim que el Primer és una preparació per al Segon Concurs, és perquè la convocatòria del Segon apareix just quan es tanca el Primer.

El "cartell" de la convocatòria de les bases es va editar en tres idiomes: castellà, francès i italià. Després d'un començament, on es convidava els artistes a participar en el concurs, trobem dues parts diferenciades.

Primer, un plec de 10 condicions i una segona part amb nou condicions suplementàries. En el primer apartat s'especifiquen les condicions següents:

1. Mides 1'30 X 0'90 metres.
2. Procediment artístic de lliure elecció per part de l'artista.
3. Ús de no més de sis colors per a facilitar la seva reproducció litogràfica.
4. Utilització de la inscripció **LOS CIGARRILLOS PARÍS SON LOS MEJORES** que l'artista pot combinar quant a la disposició de la frase; es recomana que la paraula **PARÍS** aparegui més gran.
5. Tots els cartells han d'anar assenyalats amb un lema i s'han de remetre junt amb un sobre tancat i lacrat on hi ha de constar el nom i el domicili de l'autor, i el mateix lema que l'obra presentada.
6. El termini d'admissió d'obres es fixa al 31 d'agost de 1901, a les 4 de la tarda.
7. Les obres s'han de remetre al secretari del concurs, Enric Casellas, al carrer Esmeralda, núm. 258, de Buenos Aires. Les persones que no puguin fer servir cap representant per lliurar els seus treballs podran fer arribar l'avís al secretari del concurs que s'encarregarà de retirar les trameses.
8. Quan es rebí un cartell, el secretari enviarà per carta, a l'adreça que

s'indiqui, un resguard mitjançant el qual es faran les devolucions d'aquells treballs que no hagin obtingut cap premi.

9. Els cartells premiats quedaran en propietat de la casa organitzadora del concurs.

10. Les obres seran avaluades per un jurat qualificat, amb components de les principals col·lectivitats, estrangeres residents a Buenos Aires. Es relaciona, posteriorment, el recull de premis i quantitats a atorgar en les diferents categories que s'estableixen, i que hem esmentat anteriorment.

La segona part de les condicions suplementàries recull el següent:

1. Tancat el concurs i abans que el jurat doni el seu veredictes s'exposaran els cartells en el lloc que determini l'organització del concurs, durant uns vuit o deu dies. Aquesta exposició s'anunciarà en els diaris de la capital.

2. La decisió del jurat es farà pública per mitjà de la premsa de Buenos Aires vuit dies després de tancar l'exposició, i la síntesi es trametrà, per telegrama i simultàniament, a les Acadèmies de Belles Arts de París, Madrid, Roma i d'altres capitals europees que la rebran, més tard, íntegrament.

3. Els premis seran abonats amb la presentació a la secretaria del concurs dels resguards i després de la verificació de la identitat de l'autor.

4. Els premis s'acompanyaran d'un diploma de mèrit amb el nom de l'autor respectiu.

5. Si el premiat és resident a l'estranger, es girarà a favor seu i a l'adreça del sobre que ha d'acompanyar l'obra, per mitjà del Banc Español del Río de la Plata al més aviat possible al punt més proper al de l'adreça. Si l'autor és resident a l'estranger i té un representant a Buenos Aires, se li abonarà l'import del premi en portar el resguard, un document acreditatiu de la seva personalitat expedit pel cònsol argentí i una copia de l'autorització de l'autor designant la persona que percebrà el premi (com un comprovant més de la identitat de l'autor es demana que es remeti una fotografia juntament amb el resguard que s'utilitzarà per a reproduir-la en un número especial il·lustrat, amb el nom dels guanyadors).

6. Els treballs no premiats han de ser reclamats mitjançant el resguard durant els quatre mesos següents a la publicació de la decisió del jurat; passat aquest temps, els seus autors perdran el dret de reclamar-los.

7. La devolució dels cartells es farà en les condicions establertes, de 3 a 5 de la tarda, els dies no festius a la secretaria del concurs.

8. Les obres procedents de l'estranger seran retornades franques de ports i envasades convenientment a la destinació indicada per l'interessat. però sempre després de la presentació del resguard al Secretari del Concurs.

9. La casa no es responsabilitza de l'avaria o pèrdua en la devolució dels cartells¹⁰.

Varen actuar com a jurat les persones següents:

Miguel Cané (argenti), com a President. Fou nomenat per la mateixa casa organitzadora del concurs i representava aquelles nacionalitats que no es trobaven directament representades pels membres del Jurat.

Ernesto de la Cáreova (argenti), va actuar en representació de la República Argentina i va ser nomenat per la Sociedad Nacional “Estímulo de Bellas Artes”.

Angel Tommasi. en representació de la col·lectivitat italiana, fou nomenat per l’”Associazione Artística”.

Emilio Hugé (francès), en representació de la col·lectivitat francesa, nomenat pel “Club Francès”

José Turtl (alemany), en representació de la col·lectivitat alemanya, nomenat per “Deustcher Sehulverein”

José Solá (espanyol) en representació de la col·lectivitat espanyola, fou nomenat pel “Club Español”.

W. Ferris Biggs (anglès), en representació de la col·lectivitat anglesa, nomenat per la “Societat Literària Anglesa”.

Ernesto Frías (uruguaia), en representació de la col·lectivitat uruguaiana, nomenat pel “Club Oriental”.

Godofredo Nüesch (suís), en representació de la col·lectivitat suïssa, nomenat per la “Societat Federal Suïssa”.

El jurat va fallar el veredictes següent:

Primer Premi de 10.000 francs

cartell núm.358. Lema *Amor* d’Aleardo Villa, de Milà.

Segon Premi de 5.000 francs

cartell núm.36. Lema *Irredento!* de Leopoldo Metlicovitz, de Milà.

Tercer Premi de 2.000 francs

cartell núm.429. Lema *Montmatre* de Ramon Casas, de Barcelona.

Quart Premi de 1.000 francs

cartell núm.428. Lema *Santa Rosa* de Pio Collivadino, argenti resident a Roma.

Cinquè Premi de 750 francs

cartell núm.359. Lema *Fifi-Lulú-Mimi* d’Aleardo Villa, de Milà.

Sisè Premi de 500 francs

cartell núm.441. Lema *Post fata resurgam* de A. Vaccari i T. Tasso, de

Buenos Aires.

Setè Premi de 500 francs

cartell núm.396. Lema *Aniversario* d'Alvin Gaspary, de Buenos Aires.

Vuitè Premi de 500 francs

cartell núm.279. Lema *Macte Animo* de Charles Michel, de Brussel·les.

Set Accèssits de 250 francs:

cartell núm.305. Lema *Feu Sacré* de Manuel Mayol, de Buenos Aires

cartell núm.309. Lema *De aquí al cielo* de José Sanz Arizmendi, de Sevilla.

cartell núm.330. Lema *Parisienne par un parisien* d'Eugène Vavasour, d'Asnières (París).

cartell núm.339. Lema *Berta* de Laureà Barrau, de Barcelona.

cartell núm.380. Lema *Romanesque* de Xavier Gosé, de París.

cartell núm.408. Lema *Hallazgo* d'Alvin Gaspary, de Buenos Aires.

cartell núm.509. Lema *Gamin* de V. P. Tapin, de Buenos Aires.

Igualment com en el Primer Concurs hi hagué una ampliació dels premis, atès que es va considerar que la qualitat dels cartells així ho exigia. Aquesta vegada, però, no va passar com en el Primer, en el qual l'ampliació es produí a petició del Jurat¹¹; el mateix Malagrida va posar a disposició d'aquest la quantitat de 3.200 francs més per tal que els distribuís com més bé li semblés. El Jurat va acordar de crear 16 Accèssits Segons, de 200 francs cadascun, que foren els següents:

cartell núm.20. Lema *Raggio di sole* de Manuel Mayol, de Buenos Aires.

cartell núm.75. Lema *Facon* d'Arthur Foäche, de París.

cartell núm.93. Lema *Nababbo* d'Ettore Bigliardi, de Milà.

cartell núm.184. Lema *Briomel* de Belmiro de Almeida, de Rio de Janeiro.

cartell núm.197. Lema *Caratula* de Fernando Albertí Barceló, de Madrid.

cartell núm.199. Lema *Gloria* de Luís Palao, de Madrid

cartell núm.280. Lema *Wadim* de Gatchino, de Sant Petesburg.

cartell núm.282. Lema *Buenos Aires 318* de Hermann Pfeiffer, de Budapest.

cartell núm.291. Lema *Los Cigarrillos París* de Max Hubener, de París.

cartell núm.298. Lema *Beso de fuego* de Giovanni Carpanetto, de Torí.

cartell núm.303. Lema *P.R.* de Pedro Ribera, de París.

cartell núm.348 Lema *Ad majorem Paris gloriam* de J. Simont Guillen, de París.

cartell núm.365. Lema *Tabako* de P. Téra, de Buenos Aires.

cartell núm.416. Lema *Devoción* de Francisco Benesch, de Lomas de Zamora (Buenos Aires).

cartell núm.454. Lema *Yo lo creo* de Francisco Benesch, de Lomas de Zamora (Buenos Aires).

cartell núm.482. Lema *Femme fumante* de Wladimir Zupansky, de Praga (Àustria)¹².

Un dels llocs on trobem més informació recollida és a l'*Almanaque*, que es publica amb motiu d'aquest Concurs Universal. Hi apareix el registre de tots els cartells, ordenats segons anaven arribant, i amb el lema amb què participaven, rere els quals s'amagava la identitat dels diferents artistes. No és rar suposar que si un artista hi participava amb més d'un cartell els enviés al mateix temps –sobretot si era des de fora de l'Argentina- i, per tant, en aquest registre els trobem correlatius. Això es pot comprovar en alguns dels casos, però no es pot anar gaire més lluny de suggerir algunes agrupacions de cartells. S'ha intentat de fer el mateix amb els artistes premiats per veure si hi participaren amb més d'una obra.

Els cartells que a partir de la relació es pot dir que són, probablement, d'un mateix artista són els següents: núm.6 *Lotus Bleu I* i núm.7 *Lotus Bleu II*; núm.17 *Fortuna I* i núm. 18 *Fortuna II*; núm.33 TH.G.O. (*Enero*) i núm.34 TH.G.O. (*Febrero*); núm. 147 *Brian Born I* i núm.148 *Brian Born II*; núm.166 *La vida es sueño n°2* i núm.167 *La vida es sueño n°1*; núm.217 *Sketch. Doris* i núm.218 *Sketch. Tree Colours I*; núm.238 *Pipa I* i núm.239 *Pipa 2*; núm.444 *Voluttà I* i núm.445 *Voluttà di un soliloquio*; núm.539 *X*, núm.540 *XYX* i núm.541 *Z*. A part, trobaríem altres agrupacions com per exemple, el núm.352 *Quo vadis (I)* i núm. 355 *Quo vadis (II)*, que ens podrien fer plantejar si són d'un mateix autor; els cartells núm.353 *Auje* i núm.354 *Hego*, que trobaríem entremig. Tanmateix pot ser que alguns artistes enviessin més d'un cartell en diferents moments de l'admissió i per tant tinguessin números ben separats, com en els casos següents: núm.155 *Simbolo I* i núm.334 *Simbolo II*; encara que també pot ser, en aquest cas que, sigui una coincidència de lemes. Hem pogut comprovar, de tota manera, que algun artista, com és el cas de Manuel Mayol, hi va participar amb més d'un cartell: el núm.250 *Feu Sacré*; i el núm.20 *Raggio di sole*; aquesta vegada ho podem afirmar, ja que va guanyar dos premis. A més, es podria aventurar que fos d'aquest autor, com a mínim un altre cartell, el núm.103 *Luna de Mayol*; atès el lema amb què hi va participar. També Francisco Benesch va participar amb dos cartells que es corresponen a dues entrades diferents en el registre el núm.416 *Devoción* i el núm.454 *Yo lo creo*; en aquest cas també

ho sabem pel fet que va obtenir dos Accèssits Segons. Un altre cas semblant és el d'Alvin Gaspary amb el núm.396 *Aniversario* i el núm.408 *Hallazgo*. D'aquest autor, a més, disposem de la imatge d'un cartell que va presentar al Primer Concurs núm.48 *Salade* que va obtenir un Tercer Premi, i per tant és l'únic artista que va obtenir premis en els dos concursos.

En el mateix *Almanaque*, al final de la relació dels lemes, hi apareix una nota que ens permet dir que la participació real del Segon Concurs fou de 555 cartells, però que alguns -vuit segons aquesta nota-, no arribaren a temps al tancament de l'admissió.

També, per mitjà dels lemes dels cartells, podem obtenir alguna pista referent a la nacionalitat dels seus autors. Sabem, per exemple, que hi havia artistes catalans, no tan sols perquè alguns d'ells foren premiats, sinó perquè apareixen diferents lemes en català, com: núm.19 *Catalunya*; núm.32 *L'Avens*; núm.35 *Olimp*; núm.59 *Osor*; núm. 154 *si sempre son aixis*; núm. 176 *Bona tria*; núm.195 *Ay noi, qu'es bo!*; núm.198 *Tiquis Miquis*; núm.207 *La Muxina*; núm.208 *Dentetas*; núm.210 *Tornaboda*; núm.215 *Bona Gralla*; núm.262 *Roda el mon y no tornis al born*; núm.263 *Perfum*; núm.278 *Gent*; núm.340 *Font Moixina*; núm.366 *Setze jutjes mengen fetge d'un penjat*; núm.377 *Yo te'l encendre*; núm.466 *Las Deus*; núm.483 *Noya* i núm.505 *Te vist' el bombo?*. Amb tot, i malgrat les gestions realitzades, no hem pogut identificar cap d'aquests possibles artistes catalans o bé afincats a Catalunya. Per la correlativitat de números en el registre, podríem creure que els números 262 i 263 són d'un mateix autor.

També creiem que, a partir d'aquests lemes, com a mínim alguns d'aquests artistes eren d'Olot o hi tenien alguna relació; concretament, ens referim al núm.207 *La Muxina*; num.210 *Tornaboda*; núm.340 *Font Moixina* i núm.466 *Las Deus*; ja que són termes molt emprats a Olot o que fan referència directa a la seva toponímia i costums. Però desconexim els autors que hi ha rere aquests cartells. Comptem amb referències bibliogràfiques que plantegen la possibilitat que un d'aquests autors podria ser Josep Clarà. A part, podríem aventurar tres noms d'artistes, també olotins, com a possibles autors: Josep Berga i Boada, Celestí Devesa i Toribi Sala. Dels dos primers està documentada la realització de cartells propagandístics, especialment en el cas de Berga i Boada. De Toribi Sala coneixem l'existència d'un relleu que s'utilitzava com a calendari publicitari de la marca "Cigarrillos París"; no hem pogut constatar, però, si aquest relleu era un encàrrec directe de Manuel Malagrida i, per tant, no tindria res a veure amb el Concurs o, per contra, si es tractava d'una adaptació d'un cartell participant al Concurs.

Una altra possibilitat, com apuntàvem ja, és que sigui un artista de fora d'Olot el que s'amaga darrere el lema, com en el cas del núm.340. *Font Moixina*; immediatament posterior al núm.339. *Berta* de l'artista Laureà Barrau vinculat a Olot¹³. No seria estrany que es tractés d'ell mateix.

Una altra idea que suggereix l'observació d'aquest registre de lemes es refereix al cartell núm.402; *Un afortunado con 1.000 pesos en los premios París*. Tenint en compte que el primer premi del Primer Concurs nacional argentí, de l'any 1900, era d'una quantitat igual a aquesta, podríem creure que es tracta de l'artista que el guanyà; per tant es tractaria de Cándido Villalobos.

Existeix la possibilitat que, com a lema, l'artista presenti abreujada alguna part del seu nom, com en els cartells: núm.5 *E.C. N° 41*; núm.16 *K. Stephan*; núm.33 *Th.G.O. (Enero)* i núm.34 *Th.G.O. (Febrero)*; núm.130 *H.Z.*; núm.281 *F.F. Esmeralda*; núm.296 *W. Schubert*; núm.303 *P.R.*, l'únic que es pot identificar amb seguretat ja que va obtenir un accèssit de 200 francs i es tracta de Pedro Ribera. El núm.403 *K.N. Japan* ens indicaria que era japonès, però per ara no hem pogut relacionar-lo, tot i les diverses gestions realitzades, amb cap artista concret. Es fa difícil fer qualsevol identificació atesa la participació d'artistes, en aquells moments, de 34 països diferents, i accentuat pel fet que si un cartell era enviat des d'un país no voldria dir sistemàticament que el seu remitent en fos originari.

La llàstima, és no poder comptar amb un corpus d'imatges més ampli dels cartells participants al Segon Concurs, com disposem del Primer, perquè les conjetures que apuntem, amb la comparació estilística, es podrien posar més a prova.

Dels cartells presentats en el Segon Concurs podem dir, atenent-nos a les fotografies generals de l'exposició on es poden veure els cartells exposats, que la qualitat mitjana és molt més alta que la que presentaven els cartells del Primer Concurs. S'ha de tenir present l'àmbit internacional i la difusió que es donà al Concurs i, per tant, és fàcil de pensar que hi participessin bons cartellistes dels diferents països.

Per un article aparegut al diari *La Nación*, de Buenos Aires, del 2 d'octubre de 1901 i recollit en l'*Almanaque*¹⁴, sabem que dels 555 cartells que al final es varen presentar al registre del Concurs, 155 eren d'artistes que els enviaven des de l'Argentina. Així, tindriem que uns 400 cartells haurien arribat d'altres països. D'aquest Segon Concurs podem dir que, probablement, és un dels més grans que mai s'organitzaren, tant en premis com en participació¹⁵.

Quant als 31 cartells premiats, creiem que les diferències de qualitat no són tan accentuades com en els del Primer Concurs i, tot i que alguns cartells no guanyaren cap premi malgrat la seva qualitat, pensem que el veredict del Jurat (del Segon Concurs) és prou encertat.

El cartell que va obtenir el Primer Premi és un bon cartell pel que respecta a la qualitat artística, tot i que dóna la sensació que Aleardo Villa, el seu autor, no l'ha pensat de forma unitària. Més aviat semblaria que la dona que apareix en la imatge ha estat adaptada perquè sigui un cartell, les lletres semblen afegides damunt d'aquesta figura i aquest fet -al meu entendre- fa desmerèixer una mica els resultats. Utrillo diu d'aquest cartell: "...el primer premi... l'hém trobat just a l'observar aquells tons violacis de la roba de la soperba dona y'l just color de las flors que la envoltan; aixó apart de la delineació de corvas de la figura y'l relleu que prenen les carns marbrencas y esculturals"¹⁶. D'aquest cartell sabem, perquè se n'han conservat, que es feu un tiratge imprès. El cartell resultant d'aquesta impressió perd una mica la llum original i queda una mica més enfosquit. Desconeixem, però, l'abast del tiratge que en féu Malagrida.

En canvi, el que aquest mateix artista va presentar amb el núm.359 *Fifi-Lulú-Mími* sí que dóna la sensació d'haver estat concebut tot en conjunt, per ser un cartell des del principi.

Manuel Malagrida i Enric Casellas envien una carta a Ramon Casas, a la redacció de *Pèl & Ploma*. A la revista es llegeix que Casas no es troba allí en aquells moments¹⁷ però publiquen uns petits fragments de la carta on valoren la qualitat de l'obra: "...le diremos que ha sido desde el primer dia y continúa siendo nuestra favorita; pero convenimos también en que la parte accesoria, o sea la inscripción no se adapta á las exigencias del cartel de réclame. Aquel <<Cigarrillos París >> queda confundido y casi imperceptible en el fondo gris del cartel. Lástima de letras que no sean más grandes y que la tinta no ofrezca un contraste bien marcado en el fondo del cartel..."¹⁸. La mateixa carta informa que, ja que s'ha d'imprimir el cartell i que no hi ha temps, és impossible remetre l'original a Casas per fer-hi les modificacions que solucionin el defecte de la lletra. L'informen que l'original ha estat traspassat a un artista reputat de Buenos Aires perquè millori aquest aspecte. No sabem si es féu un tiratge d'aquest cartell, encara que el que diuen Malagrida i Casellas en la Carta així ho indicaria. Es va publicar un cartell on surt e reproduït aquest de Casas.

Hem localitzat un cartell d'Alphonse Mucha, que actualment es troba a la Grosvenor Gallery de Londres¹⁹, que demostra que també aquest

autor hi va participar. La presència d'aquest artista com a participant en el Concurs posava de manifest i venia a corroborar la nostra creença inicial que la majoria dels millors cartellistes d'aquell moment hi varen participar (exceptuant, d'entrada, Toulouse Lautrec, mort aquell mateix any), atesa la quantia dels premis i el prestigi que podia suposar la mateixa participació. Per una de les fotografies del conjunt de la mostra de 1901 es pot reconèixer aquest cartell, i a més ens apareix amb una gran etiqueta enganxada al davant amb la inscripció *PLAGIO*. En desconeixem, però, les raons. Mirant el registre de lemes, en un apartat on hi ha relacionats els plagis, en nombre de dotze, hem de creure que es tracta del cartell núm.7 *Lotus Bleu II* i, per tant, s'hauria de suposar que Mucha -com a mínim- n'hi hauria portat un altre. Aquest cartell núm.7 és molt semblant a un altre que el mateix Mucha va fer uns anys més tard, concretament el 1916 per a la marca de bicicletes Waverley²⁰. Ambdós cartells presenten la mateixa noia asseguda en la mateixa posició: només varien unes quantes coses. El cartell de la marca de bicicletes és horitzontal, la dona no porta decoracions de flors al cap, la seva mà dreta, en lloc d'aguantar la cigarreta sosté una branca. L'altre braç que està en la mateixa posició en ambdós casos, canvia el suport. En el de les cigarretes París el seu colze descansa en el respall de la cadira en la qual s'asseu mentre que l'altre el braç es recolza sobre una enclusa.

En alguns casos hi ha artistes que no són pròpiament cartellistes, com per exemple el núm.303 de Pedro Ribera, ja que hem localitzat un quadre seu "Vendedora de granadas", del qual desconeixem l'any²¹. El cartell és una adaptació d'aquest quadre amb la incorporació de la frase que es demanava en el Concurs. De fet, examinant l'original del cartell, es pot observar, en aquest cas d'una forma clara, que la lletra no és gaire treballada, tot i que el resultat final del conjunt -el reclam- no és pas dolent.

És clar que d'entre tots els 555 cartells presentats, només disposar de 38 imatges de cartells és un petit inconvenient per fer-se una idea del conjunt i d'aquesta manera la visió que en puguem tenir és molt parcial.

Del Primer Concurs tenim una visió de conjunt més aproximada, ja que disposem imatges de 68 cartells, nombre més apropat al total presentat de 118.

En els cartells d'aquest Segon Concurs, la imatge femenina continua tenint un paper molt destacat com a protagonista de la majoria d'escenes i hi ha una major presència de càrrega eròtica. També apareixen sovint nens que fumen de forma furtiva, com a protagonistes. Es creen moltes formes serpentejants, com també passava amb els cartells del Primer Concurs, i partir del fum que desprenen les cigarretes que tenen entre les mans els

personatges dels cartells.

De tots els que hem pogut localitzar d'alguna o altra manera, el núm.30 no va obtenir cap dels premis i, en canvi, va passar a mans de Manuel Malagrida, malgrat que la seva qualitat no és precisament excel·lent. Podria ser que el seu autor no anés a recollir-lo en el termini establert en les bases. Dels cartells no premiats que s'han pogut recopilar a partir de fotografies publicades a revistes, en tenim un total de cinc. Aquest fet, probablement demostra que Malagrida, com hauria fet en el Primer Concurs, va fer fotografiar de forma individual tots els cartells presentats al Concurs, però per desgràcia aquestes fotografies no han arribat a nosaltres.

Els cinc cartells: núm.37. *Du feu s'il vous plait*; núm.91. *Fenis*; núm.228. *Pacandix*; núm.261. *L'Art pour l'art* i el núm.295. *Hopp-Hopp* s'han pogut identificar per les reproduccions fotogràfiques generals del Concurs reproduïdes en l'*Almanaque*. Podem afegir que, a partir d'aquestes fotografies generals, sabem que el núm.228 va ser desqualificat per plagi, i que els núm.261 i 295, en no obtenir cap premi, van ser posats a la venda. Les propostes de compra eren de 50 pesos el primer i de 100 pesos el segon, tot i que desconeixem si foren venuts.

Han aparegut notícies documentals referents a la participació en aquest Concurs d'alguns artistes: Ignacio Zuloaga²² o l'olotí Josep Clarà²³.

En un moment determinat, la nostra investigació anà encaminada a esbrinar els autors catalans que hi van participar. *Pèl & Ploma*²⁴ dona notícia de la participació d'uns quants artistes catalans. En principi no podem saber si es refereix a artistes catalans que hi participaren des de diferents països o de si aquests provenien directament de Catalunya. Hem intentat resseguir la pista de la majoria dels artistes catalans que, en aquella època realitzaven cartells, però sense l'èxit esperat.

En qualsevol cartell trobem units dos llenguatges: l'icònic, és a dir la representació plàstica, i el literari, que en aquests dos concursos varia del Primer al Segon. Les frases que trobem en aquests cartells són poc atractives. En el Primer Concurs hi trobem, "Cigarrillos París", nom del producte que es vol vendre, més "Tabaco Habano" que serveix per donar només una petita informació del component d'aquest producte: estan fets amb tabac havà. Per tant, se'ns diu amb aquest missatge que les cigarretes estan fetes amb matèries de la millor qualitat. En el missatge del Segon Concurs trobem el mateix nom del producte, però la segona part del missatge publicitari és diferent "Son los Mejores". El missatge és més directe, més incisiu, més atrevit des d'un punt de vista publicitari. S'atribueix un qualificatiu que el situa al màxim nivell; atès que són els millors, són els que s'han de fumar.

La frase publicitària és el que el vianant/espectador llegeix després de quedar impactat per l'efectivitat visual del cartell. En la majoria de cartells d'ambdós concursos el component figuratiu és el que prima, el missatge escrit és secundari, en el conjunt del cartell. Sovint, trobem que els personatges dels cartells tenen una cigarreta encesa als dits o entre els seus llavis per induir l'espectador amb subtilitat perquè fumi. Cal assenyalar que el cartell, en aquells moments d'una publicitat incipient, era el mitjà comunicatiu millor i més eficaç per anunciar un producte.

En molts d'aquests projectes trobem els personatges vestits elegantment. Les dones amb vestits luxosos, engalanades amb joies. Unes dones idealitzades amb cabells que formen corbes estilitzades. Són dones amb un cert grau d'espiritualitat acompanyades, de vegades, d'homes que llueixen les millors mudes: frac i barret de copa, que dignifiquen el producte i l'enalteixen ja que fumen amb delectació. Conviden a fumar per tal d'assemblar-se a ells -fumar és de classes benestants-.

El cartell permet arribar arreu, conquerir les masses, utilitzant diferents recursos. Són cartells alegres amb un llenguatge clar i de fàcil composició, plens d'una llum i un color, que ens ofereixen una imatge de vida i encant a què l'espectador s'ha de voler emmirallar.

En ambdós concursos podem dir que s'utilitzen en la majoria de projectes aquells elements que eren els propis del cartellisme de l'època. Com a màxima expressió trobem la dona, que es converteix en l'element més utilitzat per a vehicular el producte que s'ha de vendre, en aquest cas, les cigarretes. Trobem aquesta dona vestida de forma refinada, amb vestits que podríem qualificar de provocatius; una dona que moltes vegades no és una representació naturalista sinó idealitzada.

En els cartells del Primer Concurs, si mirem el conjunt de les imatges, no s'han de considerar tant dins els cànons del modernisme europeu, perquè les línies són molt més rígides i no tan sinuoses i ondulants; són més pesants i no tan etèries.

La gamma de colors dels cartells del Primer Concurs no és gaire viva. En la majoria dels casos s'empra l'aquarel·la sobre paper, utilitzant el color d'aquest paper com un component més de la composició final. No hi ha grans contrastos de colors.

Els plantejaments dels cartells del Segon Concurs estan més en la línia del cartellisme europeu, amb un major domini del color i de les tècniques litogràfiques. En pocs el color del paper és un component més de la visió del conjunt. Són més impactants i sobten per la seva lluminositat, tenen una major profunditat que els del Primer Concurs.

ELS CARTELLS DESPRÉS DELS CONCURSOS

Quan encara no s'havia acabat l'exposició del Segon Concurs, ja apareixen recollides per la premsa notícies que Malagrida tenia la intenció d'emprendre un viatge per Europa el mes de març de 1902 amb els 31 cartells premiats, per tal d'exhibir-los per diferents capitals europees: Barcelona, Madrid. París i Milà²⁵. D'aquesta manera, els artistes europeus podran comprovar l'equanimitat²⁶ del veredict del Jurat del concurs. A primers d'abril s'embarca en direcció a Europa per passar una temporada a Olot i exposar aquests cartells a Barcelona²⁷. El mes de maig es trobava a Olot, des d'on va sortir per anar a inaugurar l'exposició d'aquests cartells a la Sala Parés, el dia tres²⁸.

Després d'exposar-los a Barcelona, no tenim notícia que els exposés a altres capitals europees com era en un principi la seva intenció. Però sí que trobem que els va exposar a Olot -casa seva-²⁹ i, més tard, va organitzar una festa³⁰ restringida per a les seves amistats.

L'any 1905, arran de la inauguració del Museu-Biblioteca d'Olot, Manuel Malagrida cedeix en qualitat de dipòsit els cartells premiats en els dos concursos que havien de configurar una sala especial en el Museu. A més, va oferir 2.500 pessetes per emmarcar els cartells i arranjar la sala on havien d'ubicar-se³¹. Pel mes d'abril de 1906, la Sala Malagrida, amb els cartells, estava oberta al públic³².

El document de dipòsit voluntari dels cartells que fa Malagrida al Museu-Biblioteca d'Olot porta data d'11 de maig de 1906. Del Primer Concurs diposita els 19 cartells que varen obtenir els premis que es varen atorgar, i del Segon Concurs els 31 cartells guanyadors; no se'n menciona cap distint a aquests³³.

En el Llibre de registre, iniciat al Museu-Biblioteca l'any 1930, apareixen relacionats en dues remeses aquests cartells. De la primera remesa, 26 cartells amb els números de registre 722 a 747, vuit d'aquests cartells corresponen al Primer Concurs i divuit al Segon. De la segona remesa trobem registrats més cartells, en total 32 amb els números de registre 1716 a 1748 (un d'ells núm.1737 correspon al cartell dels "Cigarrillos Centenario", MCGO 582). Dinou d'aquests corresponen al Primer Concurs i tretze al Segon. En aquest segon bloc del registre, hi ha nou cartells que no es trobaven en el document de dipòsit que va fer Malagrida i que es corresponen a cartells que no resultaren premiats en cap dels dos concursos. N'hi ha vuit del Primer

Concurs, números 33, 41, 42, 58, 60, 67, 108 i 118, i un del Segon, núm.30. Per tant és de suposar que Malagrida també va dipositar-los juntament amb la resta, tot i no sortir relacionats en aquest document.

El dia 3 d'octubre de 1945, Josep Badia i Illa, en representació de Manuel Malagrida, entra una instància a l'Ajuntament d'Olot en què sol·licita el retorn d'aquells cartells que aquest havia dipositat "l'any 1906 i que en aquests moments no interessin per a exposar.

Durant uns anys, un cop acabada la Guerra Civil, el Museu havia quedat en un abandonament considerable, fins a l'any 1943 que s'inaugura el Museu d'Art Modern a la Torre Castanys. Es varen treure obres d'art de l'antic Museu a l'Hospici per al nou muntatge i excepte comptades ocasions, es primava en aquest nou muntatge l'art català i olotí per sobre de tot. Aquest fet va ocasionar que dels cartells dipositats per Malagrida només tres passessin al nou muntatge del Museu d'Art Modern. Aquesta fou probablement la causa que va determinar Malagrida a sol·licitar l'aixecament del dipòsit d'aquells cartells que no estaven exposats. Del retorn d'aquests cartells trobem dos documents. Un de no oficial, de gener de 1946 signat per Badia, en què retira part d'aquests cartells després de presentar el resguard del dipòsit. Concretament retira en primera instància 23 cartells. Vuit del Primer Concurs, amb els números 19, 48, 52, 97, 98, 102, 103 i 116 i quinze del Segon Concurs, núm.20, 75, 93, 199, 280, 291, 298, 305, 309, 359, 396, 408, 416, 428 i 454. En aquest mateix document s'especifica que no es retiren tres cartells del Segon Concurs, núm.358, 380 i 429 perquè es troben exposats al Museu d'Art Modern de la ciutat. També es diu que no es poden retirar un total de 24 cartells perquè no es troben al Museu-Biblioteca. Dóna com a explicació de no trobar-se allí el fet d'haver "desaparecido durante el tiempo de dominación roja". D'aquests cartells que no es poden retirar, n'hi ha onze del Primer Concurs, núm.14, 16, 22, 40, 68, 70, 76, 91, 96, 104 i 114 i tretze del Segon Concurs, núm.184, 197, 279, 282, 303, 330, 339, 348, 360, 365, 441, 482 i 509.

L'altre document, creiem que és posterior tot i portar la mateixa data, està signat també per Badia. Aquest és oficial i és inclòs a l'expedient del retorn d'aquests cartells. Es determina que ha rebut tots els cartells que s'especificaven en el document del dipòsit, excepte els tres que estan exposats al Museu d'Art Modern. Els núm. 104 i 360, que també es troben en la relació del document anterior com a extraviats³⁴ foren retirats igual que els cartells núm.41, 42, 58, 67, 108, 118 del Primer Concurs i el núm.30 del

Segon, i s'especifica que aquests no apareixien en la relació del document del dipòsit de 1906. Però sí que els trobàvem en el Llibre de Registre del Museu de l'any 30.

El novembre de 1983 la família Malagrida va oferir la compra del fons d'aquests cartells al Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya amb el disig exprés que passessin al Museu d'Olot. Aquesta compra no es va materialitzar.

L'any 1985, Cajamadrid va organitzar una exposició, a instància de Francesc Miralles, amb part d'aquests cartells. Primer es va fer a Barcelona i més tard a Olot. En el transcurs d'aquesta exposició a Olot, la família Malagrida va fer donació d'aquests cartells al fons del MCGO.

Els cartells varen entrar com a donació en dues vegades: la primera fou de 30 cartells (números de registre del MCGO 2864 al 2893); i es va fer efectiva amb data 20 de juliol de 1988. En total ingressaren catorze cartells del Primer Concurs, núm. 14, 19, 22, 40, 58, 67, 68, 70, 76, 91, 96, 103, 104 i 114. I setze cartells del Segon Concurs núm. 184, 197, 199, 279, 298, 303, 305, 309, 330, 339, 348, 365, 428, 441, 482 i 509. El segon lliurament fou de 13 cartells (números de registre del MCGO 3379 al 3391) i es féu efectiu amb data 20 de desembre de 1989. Ingressaren nou cartells del Primer Concurs, núm. 16, 33, 42, 52, 60, 98, 102, 108 i 118; i quatre del Segon, núm. 30, 291, 396 i 454. Per tant, juntament amb els tres cartells que es trobaven al Museu (números de registre del MCGO 545, 546 i 547), que són del Segon Concurs, núm. 380, 358 i 429, hi ha un total de 46 cartells originals.

Posteriorment, la família Malagrida, el 6 de maig de 1993, va donar quatre cartells impresos (números de registre del MCGO 4651 al 4654). Amb aquests s'ampliava definitivament el fons de cartells vinculats a marques produïdes per Manuel Malagrida, però sobretot als *Cigarrillos París*.

La tasca que s'ha dut a terme no es pot considerar tancada. Esperem que en el futur apareixeran més dades que permetran de perfilar molt millor el que van ser i representar aquests concursos. Per a nosaltres, el Concurs Internacional que va promoure Malagrida fou el millor i el més gran concurs d'aquest tipus de tots els que s'han celebrat mai.

Notes

1. En una entrevista que li fan sobre diferents formes de promoció, diu: "...Ante todo, sin reclame no hay negocio posible. El éxito de una marca, depende en primer lugar de la bondad del producto, ¡es claro! Pero la reclame, la reclame es el todo.

La reclame original, que avise al público de una manera risueña, artística, original, los méritos de la mercancía. *La Democracia* núm.59, 15 de febrer de 1903, p.53

2. "nadie había hasta hoy fijado premios tan altos, ni logrado dar á un concurso una notoriedad universal tan grande y tan seriamente promovida, al punto de haber resuelto á cruzar el mar y lanzarse á la prueba á las primeras firmas artísticas europeas" *PARÍS Revista Ilustrada del Gran Concurso Universal de Carteles (Segundo de la Serie) de los Cigarillos París. ALMANAQUE PARA 1902-* Buenos Aires 1902, p.13

3. Segons l'*Enciclopèdia Catalana*, un cartell és "un gran full manuscrit o imprès que hom fixa en llocs públics per anunciar alguna cosa. És un mitjà plàstic amb una finalitat eminentment utilitària... Hi té una importància Cabdal el Colorit, composta d'un nombre limitat de tints planes que el fan ésser més o menys visible a distància segons els tons emprats i llur distribució dins la composició...". Victoria Salom a "El cartel modernista catalán", *D'ART*, núm.5, setembre de 1979, p.78, diu, entre altres coses, "Podemos considerar al cartel como un medio de expresión visual compuesto de una imagen y un texto impresos sobre un papel. Su carácter es primordialmente utilitario: dar a conocer un producto o acontecimiento, incitar a una acción, convencer de una propuesta."

4. Op. Cit. P.2

5. *Sanch Nova* núm 26 de 23 de desembre de 1900. Segons altres fonts, com *la Ilustración Artística*, núm.996, de 28 de gener de 1901, diu que eren 118 cartells. Nosaltres podem assegurar que els cartells participants eren 118 ja que en l'àlbum (incomplet ara) amb fotografies d'aquest concurs, que ha estat dipositat per la família Malagrida a l'Arxiu Històric Comarcal d'Olot es pot comprovar que arribaven a aquest nombre.

6 *Sanch Nova*, núm.26, op. Cit.

7. "Considerando que la iniciativa pudiese resultar del agrado y conveniencia de los artistas que no alcanzasen premio, pocos días después de abierta la Exposición fueron colocados en el salón de la misma unos avisos manifestando que, una vez el Jurado hubiese dado su veredicto; en la Secretaria del Concurso se admitirían propuestas para la compra de carteles no premiados, cuyas propuestas serían comunicadas á los interesados, antes de devolverles las obras, por si preferían enajenarlas en las condiciones que se propusiera". *Almanaque para 1902*, p.6. Això demostra que existia aquesta possibilitat en el Segon Concurs i, per tant, probablement també en el Primer. De fet, en les reproduccions fotogràfiques generals del lloc on es va fer la segona exposició, es poden endevinar alguns cartells amb etiquetes enganxades on es pot llegir el preu de venda.

8. *La Ilustración Artística*, núm.1034, de 21 d'octubre de 1901. Trobem noms de guanyadors coincidents amb els del Primer Concurs. Aquest mateix any, a Montevideo, un importador de vins de Xerès en va convocar un altre, segons, *La Ilustración Artística*, núm. 1018, d'1 de juliol de 1901.

9. Dóna comte d'aquesta visita d'E. Casellas a Olot, el setmanari local *Sanch Nova*, núm.34, de 17 de febrer de 1901. Casellas, en l'*-Almanaque para 1902-*, ens diu que va contactar amb persones de diferents països per assegurar una bona participació. A Espanya, va assumir la representació del concurs el periodista Juan Simó Aulestia. A Madrid, Marià Benlliure. A França va assumir la representació Severo Rodríguez Etchart, pintor argentí i, la revista *Art et Decoration* va actuar com a centre d'informació. A Milà, va participar en l'organització els germans Tensi i el cartellista Hohenstein. A Florència, fou l'escriptor José León Pagano. A Roma, entre diversos artistes, José Villagas que, amb posterioritat, fou director de la Real Academia Española de Pintura.

10. Extret del "cartell" que es va publicar per promocionar la participació dels artistes i que fou distribuït diferents ambaixades i institucions de diferents països.

11. Tot i aquesta ampliació, la tasca del Jurat degué ser prou difícil atès el gran nombre de cartells participants. "El estudio del fallo fué concienzudo y laboriosísimo entrando en discusión 87 carteles, sobre los que se fué procediendo por eliminación después de omparaciones minuciosas". *Almanaque para 1902*, p.25

12. La transcripció d'aquest veredicté és extreta de l'*Almanaque para 1902*, op.cit., p.9. respectem el nom dels llocs des d'on foren enviats els diferents cartells, segons el veredicté, que no implica necessàriament que es corresponguin amb la nacionalitat del seu autor. Així, també s'ha de tenir en compte que alguns llocs de tramesa en aquells moments estaven integrats en països diferents als d'avui. També dóna compte del veredicté la premsa Orotina, concretament *El Deber*, núm.256, de 23 de novembre de 1901, pp.744-746.
13. Ramon Grabolosa Olot, *en les arts i en les lletres*, p.184, Barcelona 1974
14. Op. Cit.; p.13
15. El setmanari *Sanch Nova*, núm. 74, de 24 de novembre de 1901, diu d'aquest concurs: "...basti dir que es lo més gros que fins ara s'ha celebrat en tot lo món" p.609. L'*Almanaque para 1902*, p.13. ens diu: "*La exposición que se inaugurá mañana, es la más grande en su genero que se haya realizado hasta la fecha, á pesar de haber usado ya este sistema de reclame poderosas empresas y colosales manufacturas de todas las naciones europeas.*"
16. U.[trillo] "Exposició de Cartells cigarrillos "París", *Catalunya Artística*, núm.100, de 15 de maig de 1902.
17. A través del setmanari olotí *Sanch Nova*, núm.70, de 27 d'octubre de 1901, p.576, sabem que Casas s'assabenta que havia guanyat el tercer premi d'aquest concurs en una estada a Olot, "... ans d'ahir se sabé per telégrama, que'l tercer d'aquests premis ha Sicut guanyat per nostre Amic actualmente resident entre nosaltres, D. Ramón Casas qui satisfet de la excepcional importancia d'aquest premi que afirma sa categoria de cartellista de cap ed brot entre'ls de tot el mon, volgué celebrarho convocant á tots els artistes olotins en fraternal banquet ahir á la Font Muxina,...". D'aquest banquet en dóna el següent número d'aquest setmanari.
18. *Pèl & Ploma*, núm.82, Vol. III, Nov de 1901, p.192. també aquest que apunten a la carta, el recull Utrillo a *Catalunya Artística*, núm.100, "... té un defecte; el París que constitueix l'anunci dels cigarrillos fabricació de la casa malagrida, destaca poch, y ja se sab que aixó es el clou y... per xó's fá la festa...", encara que el considera millor que el segon premi atorgat en el concurs.
19. El trobem tabé reproduït en dos llibres. Jack Rennert i Alain Weill *Alphonse Mucha. Toutes les Affiches et Panneaux*, Suecia, Hjert & Hjert. 1984, pp.392-393 I a, MUCHA; PostcardBook, Benedikt Taschen; Colonia, 1993.
20. Reproduït a: Alfonso Casal Piga i Rosa María Grau Guadix *Carteles 1800-1900*, p.17, Erisa 1986
21. Reproduït a: *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*. Espasa-Calpe. Madrid, 1926, Tom 51, p.343.
22. Joaquim Danés i Torras *Historia d'Olot*, "Els Olotins", f.7603. Biblioteca Marià Vayreda-Olot
23. En l'article signat per Rodolfo Puigdollers "La juventud parisina de José Clará" aparegut al setmanari olotí *La Garrotxa*, núm.1758, de 25 d'agost de 1973, trobem la següent cita "... También realiza algunos carteles anunciadores. Uno de ellos fue premiado en 1903. De sus carteles de propaganda de Cigarrillos París, marca que también anunció su amigo Ramon Casas, se nos ha conservado algún boceto y varias fotografías...".
24. *Pèl & Ploma*, núm.81, op. Cit., p.192. Ta,bé a l'*Almanaque para 1902*, p.6 "Para que los artistas y la prensa europeos puedan apreciar y darse cuenta de la importancia que ha tenido el Primer Concurso Universal de carteles celebrado en América, va á llevarles la muestra, los carteles premiados..."
25. *Pèl & Ploma* núm.82, op.cit., p.192. També a l'*Almanaque para 1902*, p.6 "Para que los artistas y la prensa europeos puedan apreciar y darse cuenta de la importancia que ha tenido el Primer Concurso Universal de carteles celebrado en América, va á llevarles la muestra, los carteles premiados..."
26. *Almanaque para 1902*, p.28 "...con el objeto de llevar consigo todos los carteles premiados y hacer con ellos una pequeña exposición libre en Madrid, Barcelona, París, Roma y otros puntos, á fin de que los artistas concurrentes se den cuenta exacta de la rectitud y acierto con que ha procedido el jurado."
27. *El Deber*, núm.275, 5 d'abril de 1902, p.222
28. *Catalunya Artística*, núm.100, p.307, i *La Ilustración Artística*, núm.1064, p.338. També Joan A. Maragall, *Historia de la Sala Parés*, Ed. Selecta, 1975, p.88
29. *La Democracia*, núm.32, de 10 d'agost de 1902, "El público podrá visitarla exposición todos los días, de las diez á las doce media. Estos últimos días se ha visto muy visitada". P.260
30. *La Democracia*, núm.33, de 15 d'agost de 1902, pp.166-167

31. *El Deber*, núm.454, de 2 de setembre de 1905 pp.552-553. També podem trobar notícies d'aquest dipòsit i la donació d'aquests Dinars al *Llibre d'Actes del Ple de l'Ajuntament*, en la sessió de 31 d'agost de 1905. En aquest diu que la col·lecció està formada de 51 cartells. AHCO.

La *Revista Olotina*, núm.22 de 4 de febrer de 1906 p.395 dona compte que s'iniciaran les obres a la sala per ubicar els cartells. La mateixa *Revista Olotina*, en el núm.25, de 25 de febrer de 1906 diu que les obres ja s'han acabat.

32. *Revista Olotina*, núm.32, de 15 d'abril de 1906 i núm.34, de 29 d'abril de 1906.

33. Arxiu Municipal d'Olot, *Inventari de Béns*, Ajuntament d'Olot, 1946.

34. El document diu "Igualmente se hace constar que los carteles numeros 104 y 360 no aparecen, pero en cambio se encuentran otros dos que por haberse desprendido el numero se supone se trata de los mismos dos primeros" Arxiu Municipal d'Olot. *Inventari de Béns*, Ajuntament d'Olot, 1946.

ELS CARTELLS DELS CIGARRILLOS PARÍS: CAP A UNA NOVA REVISIÓ

Antoni Monturiol
Leticia Martín

Iniciada la segona dècada del tercer mil·lenni, i més de cent anys després de la convocatòria dels concursos de cartells anunciada per Manuel Malagrida, aquest fons encara continua tenint un valor artístic de qualitat. Tot i les opinions negatives, i les prohibicions en les quals es troba immers el tabac avui en dia, en altres èpoques no s'aplicava un caràcter negatiu sobre aquest producte. Les aportacions fetes des d'aquest sector al món publicitari i l'aspecte estètic dels cartells que es varen crear a l'època daurada del cartellisme (finals del segle XIX i principis del XX) han estat molt destacades i memorables. També són remarcables aquests originals dels cartells que varen concórrer als dos concursos, el de 1900 i el de 1901. La majoria d'aquests cartells els hem de situar, sobretot els del segon concurs, dintre de l' *Art Nouveau*, moviment que amb apel·latius diversos trobem a diferents països. Alberto Borrini¹ -degà del periodisme especialitzat en publicitat de l' Argentina- diu que a principis de segle “el cigarrillo ya se distinguía por prestar una inusitada atención a los aspectos artísticos de su comunicación y cómo reclutó a los mejores ilustradores, que supieron crear para el producto una publicidad colorida y original”; destaca, a més, que Buenos Aires a principis de segle XX era una ciutat cosmopolita i fou un vertader iman per als artistes gràfics d'Europa, i que la ciutat es presentava com un “crisol de estilos, producto de ese carácter abierto y permeable a todas las escuelas”².

L'exposició feta l'any 1995 pel Museu Comarcal de la Garrotxa fou una aproximació a una col·lecció de la qual pràcticament no es coneixia res; les úniques dades amb què es comptava llavors eren els lemes dels cartells, es tenia informació d'algun autor per ser un personatge de cert renom i d'altres només se'n coneixia el nominatiu, però sense informació de qui eren. Creiem que estaria bé la realització d'una exposició/catàleg posant al dia i incorporant nova informació, recollida respecte als cartells, els autors... , però també intentant ampliar aquells aspectes que només s'apuntaven en el catàleg editat en aquell moment.

La col·lecció, en el seu conjunt, és el recull de cartells modernistes més important segurament d'Europa. S'haurien d'analitzar els 555 cartells (en el cas del segon concurs, que, al contrari del primer, fou de caire internacional) perquè ens donarien una visió de conjunt del cartell principis de segle XX.

Si bé hi ha diversos museus del cartell: Musée de l’Affiche de París, ... o museus amb una secció dedicada al cartell, com el MNAC amb el fons del *Gabinet de dibuixos i gravats*, aquests contenen cartells disgregats i sovint només centren el seu focus d'atenció en els artistes, i és impossible analitzar-los com a conjunt homogeni. Aquests museus tenen cartells fonamentals de diferents artistes, de diferents productes i països aplegats a posteriori. En canvi aquests 46 cartells que es conserven al Museu Comarcal d'Olot són d'un moment puntual concret que aplega transversalment cartells d'arreu del món produïts en un sol any i sobre un sol producte. El caire internacional del segon concurs comporta, segurament, la presència en aquest de la gran majoria de cartellistes d'arreu del món de l'època.

Els cartells de *Cigarrillos París* integren tota una sèrie d'elements que poden resultar interessants tant des d'un punt de vista divulgatiu com des d'una vessant més acadèmica. El món de la publicitat, tot i que estudiat, treballat i fins i tot portat al món de la ficció a partir de pel·lícules i sèries de televisió d'èxit esdevé encara una bona font d'informació sobre paradigmes socials, polítics, estètics, ... d'una època anterior. És per aquest motiu que aquest conjunt de cartells poden ser estudiats des de diverses perspectives.

Per poder dur a terme aquest aprofundiment caldria, tanmateix, comptar amb tot el gruix de cartells presentats llavors. Atès que van coincidir al concurs els millors cartellistes de diferents països, pensem que no s'ha de renunciar en aquests moments a fer ús de les noves tecnologies que mancaven en el moment en què el Museu Comarcal d'Olot va dur a terme la revisió dels cartells. Mitjançant la creació d'una plataforma web, amb la inclusió de les fotografies corresponents als cartells que encara romanen orfes d'autor, i duent a terme la difusió corresponent, podríem obtenir molta més informació. És tracta de fer servir la xarxa amb un component potencial d'interacció. Les imatges es poden visualitzar a través d'aquesta plataforma i així se'n facilita el reconeixement i la identificació. Conèixer autors i procedències ajudaria a construir el mapa que es va configurar a partir de la participació de cartellistes d'arreu del món dins el segon concurs, de caire *universal*. Aquesta és la gran tasca que queda pendent per poder extreure conclusions i analitzar la importància d'aquest concurs en el moment en què es va realitzar.

Creiem que l'actualització constant dels estudis de gènere que des de mitjan segle XX no han fet més que créixer en importància, podria fer aportacions transcendents dins aquest camp concret. El seu manifest segons el qual *la dona no neix, sinó que es fa* des d'un punt de vista social i cultural casa perfectament amb la construcció del model femení que trobem en el cartellisme i la publicitat. Els cartells de *Cigarrillos París* generen imatges d'una dona que s'assembla molt, malgrat no seguir cap patró i tenir autors de procedències molt diferents. La càrrega sexual/eròtica és present en molts dels cartells i també la capacitat d'introduir aquesta sexualitat com un caràcter de rol femení passiu que fuma i *és contemplada*. Aquesta és una de les moltes temàtiques en les quals es podria aprofundir.

Des del punt de vista estètic i publicitari, es podria realitzar una anàlisi de les tipografies. S'aprecia l'ús de diversos caràcters tipogràfics segons el cartell. Partint d'altres famílies tipogràfiques ja emprades a la impremta o a altres tipus de cartells, seria interessant analitzar fins a quin punt arriba la creació original en aquest àmbit. I no només això. En el primer concurs de cartells destaca la inexistència d'eslògan, substituït per un simple indicatiu "Tabaco Habano", que apel·la a la dimensió cognitiva del consumidor. En el segon concurs, així mateix, apareix un eslògan que recorre directament a la dimensió afectiva del fumador: "Són los mejores", és a dir, comença a configurar un hàbit de marca, al qual el tabac, com a producte, estarà sempre lligat. Atès l'interès que se sap que tenia Malagrida cap a la publicitat, es podrien analitzar els cartells escollits guanyadors per veure com converteix la seva marca en un actiu publicitari i quins mecanismes tria.

L'exposició del 1995 va tenir com a objectiu buidar tota la informació que es podia, en el moment en què es va dur a terme. Donades les circumstàncies i les possibilitats amb què es comptava llavors, es va fer una anàlisi des d'un punt de vista marcadament historicista. Divuit anys després, amb moltes més possibilitats tècniques i analítiques, es pot no només aprofundir en la part històrica de la col·lecció dels cartells, sinó també analitzar-los per tal de tenir una visió de conjunt artísticootètica que vagi encara més enllà. Es tractaria de plantejar una revisió més transversal, a partir de la qual s'aportaria informació que sobrepassaria la mateixa col·lecció de cartells i la dotaria d'un cos informatiu aplicable a altres disciplines.

1. Alberto Borrini *El siglo de la publicidad 1898-1998. Historia de la publicidad gráfica Argentina*. Editorial Atlántida 1998, Buenos Aires

2. *Op. Cit.*, pàg. 183

PRIMER CONCURS

Primer premi

Lema: *Shagu Sharra*

Autor: Cándido Villalobos

Localització: Desconeguda

Segon premi

Lema: *Jugend*

Autor: Aurelio Jimenez

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Segon premi adicional

Lema: *Fides*

Autor: Antonio Vaccari

Tècnica: Pastel sobre paper

Tercer premi

Lema: *Salade*

Autor: Alvin Gaspary

Localització: desconeguda

Primer accésit

Lema: *!Levantate y fuma!*

Autor: Jose Maria Cao Luaces

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Quart premi

Lema: *Tentación*

Autor: Jorge d'Orlandi

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Cinquè premi

Lema: Matilde

Autor: Fernando Fades

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Sisè premi

Lema: *Cielo*

Autor: Angel Roaschio

Tècnica: Aquarel·la i carbonet sobre paper

Segon accèssit

Lema: *Satan*

Autor: Antonio Vaccari

Tècnica: Pastel sobre paper

Tercer premi

Lema: *Demetrios*

Autor: Domingo Puig

Tècnica: Oli sobre tela

Tercer accésit

Lema: *Ars Musarum Filia*

Autor: Francesc Fortuny

Tècnica: Oli sobre tela

Tercer accèssit

Lema: *Nicotiana*

Autor: Mariano F. Cardoso

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Tercer accésit

Lema: *Colorado*

Autor: R.E. Draper

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Tercer accèssit

Lema: *Barcino*

Autor: Emili Massanet

Tècnica: Oli sobre tela

Tercer accésit

Lema: *Paris*

Autor: Ramon Castro Rivera

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Tercer accésit

Lema: *Boulevardier*

Autor: Decoroso Bonifanti

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Tercer accésit

Lema: *Un fumador*

Autor: F.P. Tera

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Tercer accésit

Lema: *Eros Flamiger*

Autor: Lucien Metivet

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Lema: *Lunático*

Autor: Desconegut

Tècnica: Pastel i aquarel·la sobre paper

Lema: *El trabajo es la libertad*

Autor: Desconegut

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Lema: *Ad gloriam: Errare humanum est*

Autor: Desconegut

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Lema: *Diogenes*

Autor: Desconegut

Tècnica: Aquarel·la i tinta sobre paper

Lema: *Fume Vd. París*

Autor: Desconegut

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Lema: *Latius*
Autor: Desconegut
Tècnica: Oli sobre tela

CIGARRILLOS

Lema: *Aide-toi le ciel t'aidera*

Autor: Desconegut

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

SEGON CONCURS

Primer premi

Lema: *Amor*

Autor: Aleardo Villa

Tècnica: Pastel sobre paper

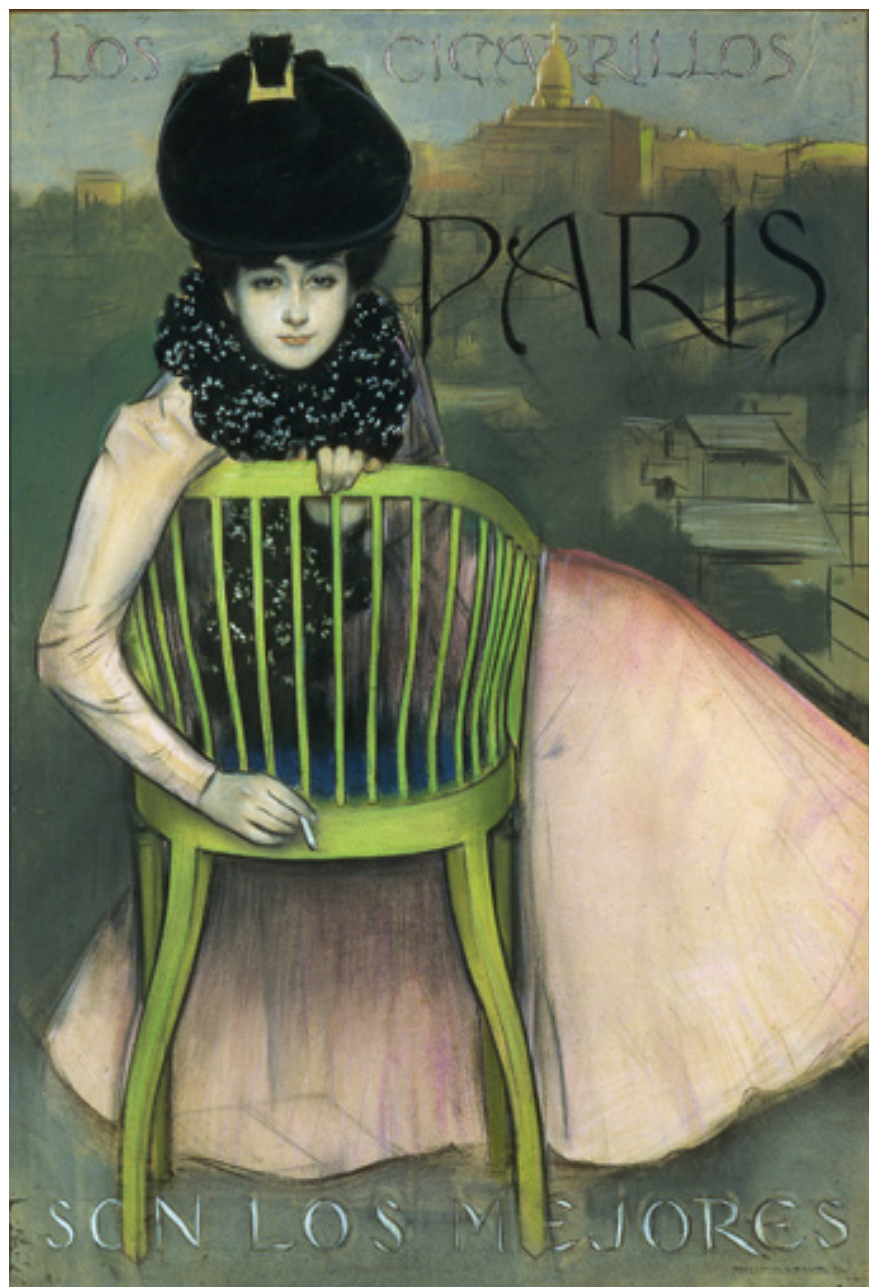

Segon premi

Lema: *Irredento*

Autor: Leopoldo Metlincovitz

Localització: Desconeguda

Tercer premi

Lema: *Montmartre*

Autor: Ramon Casas

Tècnica: Llapis conté, pastel i tinta sobre paper

Quart premi

Lema: *Santa Rosa*

Autor: Pío Collivadino

Tècnica: Oli sobre tela

Cinquè premi

Lema: *Fifti-Lulú-Mimi*

Autor: Aleardo Villa

Localització: desconeguda

Sisè premi

Lema: *Post fata resurgam*

Autor: A(ntonio) Vaccacri i T(orquat) Tasso

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Setè premi

Lema: *Aniversario*

Autor: Alvin Gaspary

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Vuitè premi

Lema: *Macte Animo*

Autor: Charles Michel

Tècnica: Gouache i ceres sobre paper

Accèssit

Lema: *Feu Sacré*

Autor: Manuel Mayol i Rubio

Tècnica: Oli sobre tela

Accèsit

Lema: *De aquí al cielo*

Autor: José Sanz Arizmendi

Tècnica: Oli sobre tela

Accèssit

Lema: *Parisienne par un Parisien*

Autor: Eugène Vavasasseur

Tècnica: Oli sobre tela

Accèssit

Lema: *Berta*

Autor: Laureà Barrau

Tècnica: Oli sobre tela

Accèssit

Lema: *Romanesque*

Autor: Xavier Gosé

Tècnica: Gouache i pastel sobre paper

Accèssit

Lema: Gamin

Autor: V.P. Tapin

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Accèssit segon

Lema: *Briemel*

Autor: Belmiro de Almeida

Tècnica: Aquarel·la sobre paper

Accèssit segon

Lema: *Carátula*

Autor: Fernando Albertí i Barceló

Tècnica: Oli sobre tela

Accèssit segon

Lema: Gloria

Autor: Luis Palao i Ortubia

Tècnica: Oli sobre tela

Accèssit segon

Lema: *Los Cigarrillos París*

Autor: Max Hubener

Tècnica: Carbonet sobre paper

Accèssit segon

Lema: *Beso de fuego*

Autor: Giovanni Carpanetto

Tècnica: Pastel sobre paper

Accèssit segon

Lema: P.R.

Autor: Pedro Ribera i Dutaste

Tècnica: Oli sobre tela

Accèssit segon

Lema: *Tabako*

Autor: P. Téra

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Accèssit segon

Lema: *Yo lo creo*

Autor: Francisco Benesch

Tècnica: Aquarel·la i gouache sobre paper

Accèssit segon

Lema: *Femme fumante*

Autor: Wladimir Zupansky

Tècnica: Oli sobre tela

Lema: *Coruña*
Autor: Desconegut
Tècnica: Oli sobre tela

ALMANAC 1902

1º DE ENERO DE 1902

BUENOS
AIRES

NÚMERO
ÚNICO

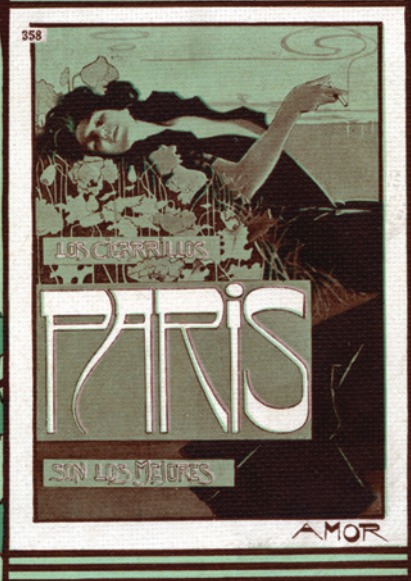
PARIS

REVISTA ILUSTRADA

DEL GRAN CONCURSO UNIVERSAL DE CARTELES (SEGUNDO DE LA SERIE) DE LOS
CIGARRILLOS "PARIS"

ALMANAQUE.
CRÓNICA DEL
CONCURSO.
CARTELES
PREMIADOS.
RETRATOS DE
LOS AUTORES.
EL JURADO.
ACTA DEL FALLO.

LAS SOCIEDADES
EXTRANJERAS.
JUICIOS DE LA
PRENSA.
CATÁLOGO VISTAS
DE LA EXPOSICIÓN.
FACSIMIL DEL
DIPLOMA DIARIOS
DE BUENOS AIRES

ALMANAQUE PARA 1902

LIT. GÜNCHÉ WIEBECK Y TURTEL. Bn. A. 6.

SANTORAL

ENERO		FEBRERO		MARZO		ABRIL		MAYO		JUNIO	
1	m	1	a	1	a	1	m	1	j	1	p
2	m	2	a	2	a	2	m	2	j	2	p
3	m	3	a	3	a	3	m	3	j	3	p
4	m	4	a	4	a	4	m	4	j	4	p
5	m	5	a	5	a	5	m	5	j	5	p
6	m	6	a	6	a	6	m	6	j	6	p
7	m	7	a	7	a	7	m	7	j	7	p
8	m	8	a	8	a	8	m	8	j	8	p
9	m	9	a	9	a	9	m	9	j	9	p
10	m	10	a	10	a	10	m	10	j	10	p
11	m	11	a	11	a	11	m	11	j	11	p
12	m	12	a	12	a	12	m	12	j	12	p
13	m	13	a	13	a	13	m	13	j	13	p
14	m	14	a	14	a	14	m	14	j	14	p
15	m	15	a	15	a	15	m	15	j	15	p
16	m	16	a	16	a	16	m	16	j	16	p
17	m	17	a	17	a	17	m	17	j	17	p
18	m	18	a	18	a	18	m	18	j	18	p
19	m	19	a	19	a	19	m	19	j	19	p
20	m	20	a	20	a	20	m	20	j	20	p
21	m	21	a	21	a	21	m	21	j	21	p
22	m	22	a	22	a	22	m	22	j	22	p
23	m	23	a	23	a	23	m	23	j	23	p
24	m	24	a	24	a	24	m	24	j	24	p
25	m	25	a	25	a	25	m	25	j	25	p
26	m	26	a	26	a	26	m	26	j	26	p
27	m	27	a	27	a	27	m	27	j	27	p
28	m	28	a	28	a	28	m	28	j	28	p
29	m	29	a	29	a	29	m	29	j	29	p
30	m	30	a	30	a	30	m	30	j	30	p
31	m	31	a	31	a	31	m	31	j	31	p
L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31	
C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 31		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30	
JULIO		AGOSTO		SEPTIEMBRE		OCTUBRE		NOVIEMBRE		DICIEMBRE	
1	m	1	a	1	a	1	m	1	a	1	p
2	m	2	a	2	a	2	m	2	a	2	p
3	m	3	a	3	a	3	m	3	a	3	p
4	m	4	a	4	a	4	m	4	a	4	p
5	m	5	a	5	a	5	m	5	a	5	p
6	m	6	a	6	a	6	m	6	a	6	p
7	m	7	a	7	a	7	m	7	a	7	p
8	m	8	a	8	a	8	m	8	a	8	p
9	m	9	a	9	a	9	m	9	a	9	p
10	m	10	a	10	a	10	m	10	a	10	p
11	m	11	a	11	a	11	m	11	a	11	p
12	m	12	a	12	a	12	m	12	a	12	p
13	m	13	a	13	a	13	m	13	a	13	p
14	m	14	a	14	a	14	m	14	a	14	p
15	m	15	a	15	a	15	m	15	a	15	p
16	m	16	a	16	a	16	m	16	a	16	p
17	m	17	a	17	a	17	m	17	a	17	p
18	m	18	a	18	a	18	m	18	a	18	p
19	m	19	a	19	a	19	m	19	a	19	p
20	m	20	a	20	a	20	m	20	a	20	p
21	m	21	a	21	a	21	m	21	a	21	p
22	m	22	a	22	a	22	m	22	a	22	p
23	m	23	a	23	a	23	m	23	a	23	p
24	m	24	a	24	a	24	m	24	a	24	p
25	m	25	a	25	a	25	m	25	a	25	p
26	m	26	a	26	a	26	m	26	a	26	p
27	m	27	a	27	a	27	m	27	a	27	p
28	m	28	a	28	a	28	m	28	a	28	p
29	m	29	a	29	a	29	m	29	a	29	p
30	m	30	a	30	a	30	m	30	a	30	p
31	m	31	a	31	a	31	m	31	a	31	p
L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31		L. N. el 1. L. el 31	
C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30		C. C. el 18. C. M. el 30	

Cartel usado por la casa antes del primer Concurso celebrado en Noviembre de 1900.

Cartel que obtuvo el primer premio en el anterior Concurso y que adoptó la casa hasta la fecha.

D. MANUEL MALAGRIDA

ORGANIZADOR DEL CONCURSO Y PROPIETARIO-FABRICANTE DE LA
MARCA DE CIGARRILLOS "PARIS"

ALMANAQUE-REVISTA DE LOS CHARRILLOS "PARIS"

Primer Premio: 10.000 francos

ALEARDO VILLA
MILAN

ranos hospede. Los graduados que de estas finales se ocuparon en las siguientes páginas, impendían al honor del trabajo importante que ellas representaban.

A todos los concurrentes a la Exposición, la misma en esas fechas que duraba los días de visita ordinaria, se les facilitaba por dos sociedades colonizadas en su entrada a la entrada del recinto, un collage de la Exposición, y más tarde, cuando el Jurado se hubo expedido, que fue el día 23 de Octubre, se distribuyó también el serie impresa de su fallo, cuyo tanto encontraron el lugar en otro lugar de esta revista.

FUNCIONES BENÉFICAS

En las noches del 2 y 4 de Noviembre organizáronse en el recinto de la Exposición, merced al generoso ofrecimiento del señor Malagris, que está gratuitamente al hotel, la los y otros elementos, dos funciones benéficas que obtuvieron buenísimo éxito.

La primera fue a beneficio de la Asociación Patriótica Española, con objeto de aumentar el fondo de repatriación de españoles pobres, tuvieron parte en ella distinguidos artistas, las sociedades cívicas Unión Española y Carlsberg, y las bandas "Marina Española" y del cuerpo de policía.

La segunda se celebró a beneficio de una institución española, al Asilo del Pisu, y correspondió a ella gran número de distinguidas familias de la sociedad benéfica.

Una de las últimas fiestas quedó celebrada la Exposición Universal de octubre, cuya magnitud e importancia sobaban el poder de honor que la corresponde en los momentos de esta primera sesión.

ADQUISICIÓN DE CARTELES

Considerando que la iniciativa podría resultar del agrado y disponibilidad de los artistas que se al-

Don. Sr. Ministro de España
D. JULIO DE ARELLANO y ARELLANO
que preside el jurado organizador
de la Exposición de Octubre.

various premios, por los días después de abrirse la Exposición fueron colocados en el salón de la sesión una serie de avisos manifestando que una vez el Jurado hubiese dado su veredicto, en la secretaría del Concurso se admitirían propuestas para la compra de carteles en premios, cuyas propuestas serían comunicadas a los interesados, antes de devolverles las obras, por si preferían enajenarlas en las condiciones que se propusieran.

Se han presentado varias proposiciones a cuyas propuestas se ha dado el debido curso. Algunas series, de artistas residentes en esta capital, fueron recibidas inmediatamente de colocadas en la Exposición.

LOS CARTELES PREMIADOS EXPUESTOS EN EUROPA

Esta es el epílogo que el señor Malagris, reserva al brillante torneo que conmemora la presente revista. Para que los artistas y la prensa europea puedan apreciar y darse cuenta de la importancia que ha tenido el primer Concurso Universal de Carteles celebrados en América, va a llevarse la muestra, los carteles premiados, tanto de que puede disponer. En los pri-

meros meses del año que comienza participó el señor Malagris para Europa, la misma en los días de la sesión, que celebró conjuntamente en Exposición pública en Barcelona, Madrid, París, México y otros países.

La sola convocatoria de esta idea ha valido a su autor innumerables y entusiastas felicitaciones.

CONSIDERACIONES FINALES

Es que al principio no parecía presentar otras perspectivas que las de una idea ingenua y nueva en la gestión serie de procedimientos de muchos momentos, ha venido a convertirse desde el primer ensayo en un verdadero acontecimiento artístico, que ha merecido el aprecio sincero de la prensa y ha sido calurosamente acogida de la crítica. Al celebrarse el segundo Concurso el señor Malagris tenía ya de antemano ganada la batalla; todas las personas de buen gusto constataron de su parte, y el éxito de la idea ha demostrado que son acertadas.

Nadie podrá quitar a Don Manuel Malagris el mérito inmenso de haber introducido una sencilla revolución en el sistema de los concursos internacionales

SEGUNDO PREMIO: DON FRANCOS

LEOPOLDO METLICOWITZ - Wlss.

y de haber demostrado que se pueden insertar en propaganda capitalista evolucionando en favor de la cultura general, que no puede tenerse de ganar con, estos certámenes desinteresados hasta ahora entre nosotros.

El arte argentino, por lo tanto, más perfeccionado y brillante de lo que podía suponerse antes de estas pruebas, no solo ha quedado en alta honra, sino que muestra en la actualidad una estimación de que antes carecía y que han de contribuir mucho a su progreso y a su prestigio.

FRANCISCO CASILLAS

TERCER PREMIO: DON FRANCOS

RAMÓN CASAS - Barcelona.

JURADO

Dr. D. Miguel Cané, *Presidente*
 Dr. D. Ernesto Frias Dr. Ernesto de la Cárcova, *Secretario*
 Dr. D. José Solá Dr. Godefredo Nüesch
 Dr. Angel Tommasi Dr. W. Ferris Biggs
 Dr. José Turtli Dr. Emilio Hugé

Constitución del Jurado

De acuerdo con la condición 10ª del Concurso, el Jurado calificador quedó constituido en la siguiente forma:

- Dr. D. Miguel Cané**, en su calidad de argentino y como representante de las nacionalidades que no estaban directamente representadas en el Jurado; nombrado por la casa organizadora del Concurso.
- Dr. Ernesto de la Cárcova**, en representación de la República Argentina, nombrado por la Sociedad Nacional "Estudio de Bellas Artes".
- Dr. Angel Tommasi**, en representación de la colectividad italiana, nombrado por la "Associazione Artistica".
- Dr. Emilio Hugé**, en representación de la colectividad francesa, nombrado por el "Club Français".
- Dr. José Turtli**, en representación de la colectividad alemana, nombrado por el "Deutscher Schulverein".
- Dr. D. José Solá**, en representación de la colectividad española, nombrado por el "Club Español".
- Dr. W. Ferris Biggs**, en representación de la colectividad inglesa, nombrado por la "Sociedad Literaria Inglesa".
- Dr. D. Ernesto Frias**, en representación de la colectividad uruguaya, nombrado por el "Club Oriental".
- Dr. Godefredo Nüesch**, en representación de la colectividad suiza, nombrado por la "Sociedad Federal Suiza".

MANUEL MATOS - Buenos Aires.

JOSÉ SARRI y ARRIENDEU - Sevilla.

Central de la Sociedad Federal Rusa de Buenos Aires tiene el honor de participarle que las sesiones se celebrarán en su asamblea del 14 corriente en la misma sala Social de la Agencia referida al consideración de un tema para el siguiente Congreso que tiene organizado la casa Matagorda de esta Capital.

La Sociedad Federal Rusa de Buenos Aires, siendo una representación por un Comité Central compuesto de los Presidentes de las Sociedades pertenecientes a la federación—son entre otras: «París»—y de distinguidos miembros por cada una de las distintas localidades, en la preparación de un delegado por cada una, sometiéndole a elección de sus de electores, recibe las condiciones de representación que forman la base de organización del futuro de dicho Congreso.

En la última sesión del 14 del corriente el Comité Central de la Sociedad Federal Rusa de Buenos Aires ha procedido a nombrar como representante a la delegación. Este nombramiento ha recaído en la persona del señor Godofredo Sánchez, Conde de San-Antonio de Buenos Aires.

En representación de la Central Rusa de Buenos Aires se incorporará al señor Sánchez al Jurado del Gran Concurso que debe comenzar el 14 del corriente mes.

Saludándole con nuestro más distinguido consideración.

Por la Sociedad Federal Rusa de Buenos Aires El Presidente, A. MEXERAT, El Secretario, J. DUBOIS.

Buenos Aires, Agosto 14 de 1901.
Estimado Sr. D. JOSÉ SARRI

Buenos Aires, Agosto 14 de 1901.
Señor Don Manuel Matagorda y Don Evaristo Cuello, Presidentes. Muy señores míos: Me complace en comunicar a Vds. que la Comisión Ejecutiva de esta Sociedad se ha ocupado con verdadero agrado de su asunto más de fecha 4 del corriente, designando que la representación en nuestro representativo por la reunión que han tenido a bien demostrar.

Completando el día de Vds. se ha designado para formar parte del Jurado que ha de dictar las jueces en el Concurso para un premio al mejor de los Cigarrillos "París", al distinguido señor argentino D. Evaristo de la Carrera, domiciliado en la calle de Paraguay, 383.

Al nombrar a Vds. este nombramiento y su aceptación, estamos presentando las felicitaciones y deseos de más éxitos por este

concurso tan excepcionalmente importante que han organizado y que, sin duda alguna, obtendrá todo el éxito que merece tan simpática iniciativa.

Saludo a Vds. con toda consideración.

César E. ZANARDINI, Presidente.
M. CARRA, Secretario.

CERTIFICADOS OFICIALES

FÓRMULA ÚNICA

LAUREANO BARRAU - Barcelona.

LEGACION DE ESPAÑA

EN
BUENOS AIRES

Don Julio de Arrellano, Ministro Plenipotenciario de España en Buenos Aires.

CERTIFICO: Que invitado al Club Español, como entidad representativa de la colectividad española, a nombrar un Jurado para el Concurso Universal de Cigarrillos de los cigarrillos "París", designé para dicho cargo al Dr. D. José Solá, según nota oficial del referido Club que ha sido exhibida a esta Legación.

Y para que conste donde convenga, expido el presente certificado en Buenos Aires a 14 de Octubre de 1901.

JULIO DE ARELLANO

(Hay un sello de la Legación.)

BERNABÉ PFEIFFER
Buenos Aires

GAVIANO
San Francisco

J. ROBERT GULLERBY
Paris

Miguel Ona, cuya competencia en materias artísticas es tan grande como su buen gusto de ilustrar estas delicias aforismos en la República Argentina, ha aceptado la plaza que en el mismo quedaba por cubrir.

Definido ha de ser la tarea del Paralelo, pues entre los centenares de obras presentadas hay muchas realmente buenas y no pocas que tienen el defecto de ser demasiado, por su número y fuerza van más allá de los requisitos de concisión y brevedad para un cartel artístico de anuncios.

Representando, todo Buenos Aires ha de desfilarse por el local de la Exposición durante el mes entero en que permanecer abierta—de día de la mañana a día de la noche—y seguramente las que la visiten no han de perder su tiempo, por repetirse que al lado de obras defectuosas, que en los tabulados más modestos que se han, hay allí tantas que sobresalen.

Trascurridos desde cuando más corral exhibicionista a B. Manuel Manguera, que si bien para un mundo tan acostumbrado como industrial de economía, se ha hecho desde su primer concurso una reputación en extremo simpática y distinguida por haber tenido la feliz idea de hermanar la propaganda con la generosa protección al arte.

El Correo Español, Buenos Aires, 2 de Octubre de 1901.

EL CONCURSO DE "AFFICHES"

DE EXHIBICIÓN — LOS CIGARRILLOS

Un cartel artístico, desdoblándose bajo la luz de los focos, con decorados magníficos, toda la representación de los cuadros que exhiben los paralelos, muestran en el fondo la cantidad, colocada en un momento imprevisto, de una vez sus cuadros, y en el fondo la mesa preparada, completamente el conjunto de fuerza que ofrece a la curiosidad la hermosa sala de la calle Uruguay, en que tuvo lugar aquella la inauguración del concurso de "Affiches" para los cigarrillos Paris.

Desde que se abrieron las puertas al público, el salón de París, y a las 3 la concurrencia era enorme, haciendo difícil recordar por donde de los cuadros exhibidos, cuyo número alcanza a 400.

En resumen. El concurso inaugurado anoche ha sido todo un éxito, que deberá demostrar la enorme producción artística de Buenos Aires, y como responde al elemento idealmente con sus esfuerzos a las ilustraciones que benefició el arte.

Y si los artistas que trindien, alienten, con la satisfacción del público, el progreso del progreso, el arte de las ilustraciones, señor Manguera, se habrá tenido acierto al justo algar que merecen el impulso que estos concursos significan para el arte, al mismo tiempo que obtiene el buen gusto, proyectando las buenas obras de los ilustradores y de los trabajadores.

El País, Buenos Aires, 2 de Octubre de 1901.

LA FIESTA DE LOS AFFICHES

UN GRAN ÉXITO EN SU ARTE

Como la primavera, resalta un bello mundo social y artístico el "concurso" del salón de exhibición organizado por los cigarrillos "Paris". El local, verdaderamente grandioso, adornado y decorado con arte y elegancia, destacándose la admirable decoración de los cuadros sobre el fondo grande de la alfombra roja, elevada la vista con techos y bóvedas, y acorralado el todo con las arquerías de una buena estructura, fue donde varias veces con una concurrencia de inteligentes, de escritores, artistas, señores de pulchro formato, gente de esplendor por un momento anfitrión. Un festín elegantísimo puesto al servicio del arte, del progreso y expansión industrial de este siglo para el arte y progreso industrial que tan intensa vida de arte había logrado dar.

El ministro de Hacienda, que concurría con su distinguida

VLADIMIR REPANETZ
Petersburgo

PEDRO RIERA
Paris

GOVANNI CARPARETTO
Paris

CONCURSO

En presencia de un gran número de personas y asistiendo la multitud una sencilla exposición de profesores, se realizó anche la apertura del gran concurso universal de caricaturas, iniciado por el señor Manuel Malagris.

La exposición de caricaturas, que forma un total de 555, data al salón de la calle Uruguay en grupo de una cincuenta y una alameda.

Las exposiciones sobre el mejor trabajo presentado, están ordenadas divididas para respecto del nivel del concurso y la importancia de la exposición, no hay más un solo parecer según se incomparablemente superior, importante y curioso al mismo tiempo.

Las exposiciones están divididas en dos categorías: caricaturas y arte gráfico, entre, incluyendo, a nuestro juicio, las dos, el título de caricatura.

El Sr. Malagris, después de la inauguración con una copa de champagne, en cuyo momento pronunció un inspirado discurso al micrófono de Euzélio, Sr. Arévalo.

La Fm de la Japón, Buenos Aires, 9 de Octubre de 1961.

LA RENOVACION DE CARTELLI

L'ESPOSIZIONE D'ITALIA

Enviado al Sr. Malagris el espíritu del estagirismo italiano actual de vía Uruguay del alto grupo (transparencia del concurso artístico del cartelismo italiano de la exposición "Paris").

El Sr. Malagris, después de la inauguración con una copa de champagne, en cuyo momento pronunció un inspirado discurso al micrófono de Euzélio, Sr. Arévalo.

Las exposiciones están divididas en dos categorías: caricaturas y arte gráfico, entre, incluyendo, a nuestro juicio, las dos, el título de caricatura.

El Sr. Malagris, después de la inauguración con una copa de champagne, en cuyo momento pronunció un inspirado discurso al micrófono de Euzélio, Sr. Arévalo.

Las exposiciones están divididas en dos categorías: caricaturas y arte gráfico, entre, incluyendo, a nuestro juicio, las dos, el título de caricatura.

VISTA GENERAL DEL SALON

que en rigor, puede y debe llamarse mundial, desde el momento que entre los concursantes figura belgas, daneses, japoneses, egipcios, noruegues, etc.

En inauguración de esta, debemos decir que entre del cartel que figura en la exposición, están de los más producidos por los caricaturistas.

Quiso el haber que en la inauguración el señor Malagris, con la ayuda de Euzélio, Sr. Arévalo, por así que quisiera hacer llegar hasta el público una vez más los buenos deseos de la exposición.

El Puerto, Buenos Aires, 9 de Octubre de 1961.

LA EXPOSICION "PARIS"

Así como se vió muy concisamente por transparentes familiares la exposición de caricaturas de la calle Uruguay, presentando al concurso universal, desde se puede apreciar una vez más los buenos deseos de arte que abunden en dicha exposición.

El presidente del concurso Sr. Manuel Malagris fue muy felicitado por los concurrentes.

La Exposición, Buenos Aires, 9 de Octubre de 1961.

LES AFFICHES

L'exposition organisée par le propriétaire de la maison de figurantes Paris a été très visitée hier toute la journée. Nombreux étaient les visiteurs qui assistaient à la partie de la nuit superlativement animée, dans laquelle M. Manuel Malagris a installé les cinq cent cinquante-cinq placards en couleur, accompagnés de notices de caricatures dans un minuscule autographe sur la rue de la nation. Les nuit, il y avait toute à l'heure en l'un les journaux publics qu'après avoir fait qu'on.

Le jury dans lequel toutes les caricatures dessinées de Buenos Aires sont représentées, est présidé par M. le sénateur Miguel Canel, l'ancien ministre de la République Argentine &

non seulement devant cette maison, souvent qu'elle de vive après d'arte.

Il était servi au diner (tous les participants) deux glaces et un verre de vin. A l'apert du déjeuner salons ont commencé. Ad. en suite si nous citons l'important à cette occasion.

Paris, Buenos Aires, 9 de Octubre de 1961.

CHES MALAGRIS

MANAGER GENERAL DEL CONCURSO

A four de l'après-midi, lorsque de ses fonctions para con el señor Malagris, de quien, a raíz del concurso inaugurado anoche, puede decirse que ha puesto una gran en París. En efecto, en estos tiempos, y especialmente en esta tierra, en que el arte se encuentra restringido a la falta de recursos del concurso, y en que el dibujo parece dominar a una manera caricaturesca, son pocos de Buenos Aires los artistas que van a la exposición mundial llevada a cabo por después una vez al señor Malagris.

El señor Malagris, como en otras del ejemplo que se está iniciando y como una prueba fehaciente de la actividad y personalidad artística, alienta a los artistas que van a la exposición mundial, en esta tierra, y especialmente en esta tierra, en que el arte se encuentra restringido a la falta de recursos del concurso, y en que el dibujo parece dominar a una manera caricaturesca, son pocos de Buenos Aires los artistas que van a la exposición mundial llevada a cabo por después una vez al señor Malagris.

El señor Malagris, como en otras del ejemplo que se está iniciando y como una prueba fehaciente de la actividad y personalidad artística, alienta a los artistas que van a la exposición mundial, en esta tierra, y especialmente en esta tierra, en que el arte se encuentra restringido a la falta de recursos del concurso, y en que el dibujo parece dominar a una manera caricaturesca, son pocos de Buenos Aires los artistas que van a la exposición mundial llevada a cabo por después una vez al señor Malagris.

El señor Malagris, como en otras del ejemplo que se está iniciando y como una prueba fehaciente de la actividad y personalidad artística, alienta a los artistas que van a la exposición mundial, en esta tierra, y especialmente en esta tierra, en que el arte se encuentra restringido a la falta de recursos del concurso, y en que el dibujo parece dominar a una manera caricaturesca, son pocos de Buenos Aires los artistas que van a la exposición mundial llevada a cabo por después una vez al señor Malagris.

EL CONCURSO "PARIS"

EXPOSICION MUNDIAL

Definimos en pocas palabras al concurso Sr. Malagris, que ha completado definitivamente, con este concurso, en alto título a la actividad pública.

En la inauguración, en esta ocasión, tiene el doble mérito de haber iniciado una que modifica el modo mismo de concebir, planteando al público la forma el programa trazado, con que la más moderna figura haya alcanzado el arte, y el del esfuerzo humano que representa en un día de nuestra vida. En un ejemplo más, un alto ejemplo de la plena y afectuosa participación de los caricaturistas en la vida de progreso, tanto más noble cuando en este momento se comienza la etapa del concurso en el arte.

Y no está demás señalar también que el autor de esta iniciativa es un ejemplo, en estos momentos en que se asienta la convivencia, con sus concepciones y puntos positivos a implicar en el círculo tradicional de la vida a que se quedaban de nosotros viviendo juntos en esta tierra de las interacciones y transacciones.

Este homenaje al Sr. Malagris es de justicia, y como tal, altamente merecido, y de propia satisfacción.

El Signo, Buenos Aires, Octubre de 1961.

UNA NOCHE EN LA EXPOSICION
(VISTA DESDE EL CENTRO AL FONDO DEL SALON)

CATÁLOGO

De los 555 CARTELES presentados al Concurso.

PROCEDENCIAS DE LOS CARTELES:

Por las señas de los envases y las facilitadas por los artistas concurrentes para que se les remitiesen los respectivos resguardos, sábase que, entre otras ignoradas, hubo carteles de las siguientes procedencias:

Alemania, Francia, España, Portugal, Italia, Inglaterra, Bélgica, Suiza, Austria-Hungría, Rusia, Holanda, Suecia, Noruega, Dinamarca, Grecia, Turquía, Estados-Unidos, Filipinas, Japon, Cuba, Puerto Rico, Méjico, Santo Domingo, San Salvador, Guatemala, Nicaragua, Perú, Chile, Venezuela, Colombia, Brasil, Paraguay, Uruguay y República Argentina.

UNA NOCHE EN LA EXPOSICION
(VISTA DESDE EL CENTRO A LA PUERTA DE ENTRADA)

PERIODISTAS RECIBIENDO Y FESTEJANDO LA NOTICIA DEL FALLO DEL JURADO

1 Helios Beeliger
2 Pagan
3 Papá!!
4 Banching
5 E. G. de G.
6 Laiton Bism I
7 Laiton Bism II
8 Hastings
9 Caricatures Beldine
10 Elyvate
11 Lohrer
12 Pien sapote
13 Alan Panta Est
14 Pantomasocialismos
15 Jery
16 K. Maphan
17 Fortuna II
18 Fortuna III
19 Catalucia
20 Raggio di sole
21 Krey
22 Hochengren
23 Isaacson y Couser
24 Pina hach (Vaiote)
25 Squid

260 Karcia
32 Uu
33 Mi supress
34 Maitre-est-alm!
35 Vercia
36 Die Kunst deselchne
37 die-Bille des Volkes
38 L'Amor
39 Th. G. O. (Kauer)
40 Th. G. O. (Folner)
41 Rumpel pichol
42 Du fin, s'il vous plait
43 Cur ion
44 My Choice
45 En buen momento
46 El mejor hombre
47 Der junge Herr ist
48 Deutsch (noche)
49 Gellatam
50 d'Amor
51 Les yeux du talent
52 Le préfite
53 d'Amor, grande garde
54 Gervet

55 Lait
56 Action-Paris 1903
57 Gassio
58 Le Fingier est d'au
59 L'Envolation
60 Je fais et vous dire
61 Henri Als Action
62 Samsol
63 Parthen, rive de la
64 Ismae, rive de la fleur
65 Rite d'au les majores
66 Omer
67 Amore
68 Amelich
69 Vracomel
70 Proust
71 Gaudin y comparsa
72 U-d'au les majores
73 Truch-Youl
74 Aher ago
75 U-feld con
76 Hancina
77 Le préfite
78 d'Amor, grande garde
79 Gervet

grimes gouchon
bancu
71 Tempestad
72 Tricromia
73 Proust
74 Oculon
75 Patis
76 Les bies
77 Ayon
78 Yila... H.
79 Guit negro de la bich
80 Samsol
81 Esperanza
82 O. Hapud
83 Paris For Ever
84 D'au les majores
85 D'au les majores
86 D'au les majores
87 D'au les majores
88 D'au les majores
89 D'au les majores
90 D'au les majores
91 D'au les majores
92 D'au les majores
93 D'au les majores
94 D'au les majores
95 D'au les majores
96 D'au les majores
97 D'au les majores
98 D'au les majores
99 D'au les majores
100 D'au les majores

139 Oun d'au
137 Yowach!
138 Beldine les Moch
139 Beldine les Moch
140 Beldine les Moch
141 Beldine les Moch
142 Beldine les Moch
143 Beldine les Moch
144 Beldine les Moch
145 Beldine les Moch
146 Beldine les Moch
147 Beldine les Moch
148 Beldine les Moch
149 Beldine les Moch
150 Beldine les Moch
151 Beldine les Moch
152 Beldine les Moch
153 Beldine les Moch
154 Beldine les Moch
155 Beldine les Moch
156 Beldine les Moch
157 Beldine les Moch
158 Beldine les Moch
159 Beldine les Moch
160 Beldine les Moch

Bolitas que entregaron catalogo y actas del fallo a los concurrentes.

101 D'au les majores
102 D'au les majores
103 D'au les majores
104 D'au les majores
105 D'au les majores
106 D'au les majores
107 D'au les majores
108 D'au les majores
109 D'au les majores
110 D'au les majores
111 D'au les majores
112 D'au les majores
113 D'au les majores
114 D'au les majores
115 D'au les majores
116 D'au les majores
117 D'au les majores
118 D'au les majores
119 D'au les majores
120 D'au les majores
121 D'au les majores
122 D'au les majores
123 D'au les majores
124 D'au les majores
125 D'au les majores
126 D'au les majores
127 D'au les majores
128 D'au les majores
129 D'au les majores
130 D'au les majores
131 D'au les majores
132 D'au les majores
133 D'au les majores
134 D'au les majores
135 D'au les majores
136 D'au les majores
137 D'au les majores
138 D'au les majores
139 D'au les majores
140 D'au les majores

161 Beldine les Moch
162 Beldine les Moch
163 Beldine les Moch
164 Beldine les Moch
165 Beldine les Moch
166 Beldine les Moch
167 Beldine les Moch
168 Beldine les Moch
169 Beldine les Moch
170 Beldine les Moch
171 Beldine les Moch
172 Beldine les Moch
173 Beldine les Moch
174 Beldine les Moch
175 Beldine les Moch
176 Beldine les Moch
177 Beldine les Moch
178 Beldine les Moch
179 Beldine les Moch
180 Beldine les Moch
181 Beldine les Moch
182 Beldine les Moch
183 Beldine les Moch
184 Beldine les Moch
185 Beldine les Moch
186 Beldine les Moch
187 Beldine les Moch
188 Beldine les Moch
189 Beldine les Moch
190 Beldine les Moch
191 Beldine les Moch
192 Beldine les Moch
193 Beldine les Moch
194 Beldine les Moch
195 Beldine les Moch
196 Beldine les Moch
197 Beldine les Moch
198 Beldine les Moch
199 Beldine les Moch
200 Beldine les Moch

319 La der del caballo	340	369	388	407	426	445	464	483	502	521	540	559	578	597	616	635	654	673	692	711	730	749	768	787	806	825	844	863	882	901	920	939	958	977	996	1015	1034	1053	1072	1091	1110	1129	1148	1167	1186	1205	1224	1243	1262	1281	1300	1319	1338	1357	1376	1395	1414	1433	1452	1471	1490	1509	1528	1547	1566	1585	1604	1623	1642	1661	1680	1699	1718	1737	1756	1775	1794	1813	1832	1851	1870	1889	1908	1927	1946	1965	1984	2003	2022	2041	2060	2079	2098	2117	2136	2155	2174	2193	2212	2231	2250	2269	2288	2307	2326	2345	2364	2383	2402	2421	2440	2459	2478	2497	2516	2535	2554	2573	2592	2611	2630	2649	2668	2687	2706	2725	2744	2763	2782	2801	2820	2839	2858	2877	2896	2915	2934	2953	2972	2991	3010	3029	3048	3067	3086	3105	3124	3143	3162	3181	3200	3219	3238	3257	3276	3295	3314	3333	3352	3371	3390	3409	3428	3447	3466	3485	3504	3523	3542	3561	3580	3599	3618	3637	3656	3675	3694	3713	3732	3751	3770	3789	3808	3827	3846	3865	3884	3903	3922	3941	3960	3979	3998	4017	4036	4055	4074	4093	4112	4131	4150	4169	4188	4207	4226	4245	4264	4283	4302	4321	4340	4359	4378	4397	4416	4435	4454	4473	4492	4511	4530	4549	4568	4587	4606	4625	4644	4663	4682	4701	4720	4739	4758	4777	4796	4815	4834	4853	4872	4891	4910	4929	4948	4967	4986	5005	5024	5043	5062	5081	5100	5119	5138	5157	5176	5195	5214	5233	5252	5271	5290	5309	5328	5347	5366	5385	5404	5423	5442	5461	5480	5499	5518	5537	5556	5575	5594	5613	5632	5651	5670	5689	5708	5727	5746	5765	5784	5803	5822	5841	5860	5879	5898	5917	5936	5955	5974	5993	6012	6031	6050	6069	6088	6107	6126	6145	6164	6183	6202	6221	6240	6259	6278	6297	6316	6335	6354	6373	6392	6411	6430	6449	6468	6487	6506	6525	6544	6563	6582	6601	6620	6639	6658	6677	6696	6715	6734	6753	6772	6791	6810	6829	6848	6867	6886	6905	6924	6943	6962	6981	7000	7019	7038	7057	7076	7095	7114	7133	7152	7171	7190	7209	7228	7247	7266	7285	7304	7323	7342	7361	7380	7399	7418	7437	7456	7475	7494	7513	7532	7551	7570	7589	7608	7627	7646	7665	7684	7703	7722	7741	7760	7779	7798	7817	7836	7855	7874	7893	7912	7931	7950	7969	7988	8007	8026	8045	8064	8083	8102	8121	8140	8159	8178	8197	8216	8235	8254	8273	8292	8311	8330	8349	8368	8387	8406	8425	8444	8463	8482	8501	8520	8539	8558	8577	8596	8615	8634	8653	8672	8691	8710	8729	8748	8767	8786	8805	8824	8843	8862	8881	8900	8919	8938	8957	8976	8995	

- [illegible]

—— 聖人之道也

En virtud de la presente Advertencia,	
fueron destruidos todos pláncos completos,	
con presentación de pruebas, y exhibidos	
del Comisario, los cartones siguientes:	
7 Lotus Blue II	mil millones
144 Triumph der	Para
"Waffen"	nos señores
144 Le Général pleure	600 Esquitos
226 "Rappel"	276 Fumador fumante
226 "Rappel"	600 Tulipán
226 "Rappel"	473 Magnolia
230 No me hablen de	301 Los guerreros
que me gustan los chinos	141 R

HOW TO PLACE

11. Audion, Paris 1900. 800 Siglo XX.
12. Delicatess/Delicious! Not One Vialle (2).

Nata... Por esta vez, desmentando los riffs, y pasando por la última generación de músicos de la escuela del Cuarteto los correspondientes a este estudio, que, en consecuencia, se podría decir, son los mejores.

JUICIOS DE LA PRENSA

Después del fallo del Jurado.

LA EXPOSICIÓN DE CARTELES

LOS PREMIADOS

La publicación del fallo del Jurado en el semanario *Malagrita* para las cartulas de una cigaretillo, se hizo ayer. Con este motivo el Sr. Malagrita reunió a sus amigos en el hotel de la exposición, cuya vida leve y brillante ha sido uno de los acontecimientos de mayor importancia durante el año actual. Se habló una copa de champagne a la salud del generoso iniciador del concurso, bajo cuya protección el arte y la industria hicieron, durante un tiempo, tan buen negocio entre nosotros.

El fallo del Jurado ha interpretado esta vez, para más o menos, las profundas charlas que sostuvieron por el público.

EL GRAN CONCURSO "PARIS"

EL FALLO DEL JURADO — EL ASESINO PARISIENSE

Ayer un grupo de periodistas especialmente invitados por el Sr. Malagrita y en el que se hallaban representantes de todos los diarios, tuvo la primera del fallo del Jurado, haciendo el primer matrimonio entre el Jurado y el público.

Los tres primeros premios de que adelantamos ayer noticia en nuestra edición, quedaron ya en su poder, en el fondo de honor del concurso, entregados por los otros premios y premios que se entregaron en la misma noche una copa de champagne celebrando el buen éxito de arte con que ha coronado la noche y gloriosa iniciativa del Sr. Malagrita.

El Jurado, que integrado en su totalidad, trabajó toda la noche, hasta alcanzar su difícil tarea, fue tomado en una hermosa fotografía, ya bajo el doble auspicio de los tres primeros premios que coronaron las primeras premios.

La Nación, Buenos Aires, 24 de Octubre de 1905.

A photograph of a gallery space in the Museum of Modern Art, New York. The walls are covered with a dense arrangement of posters and artworks, including a large poster for 'RAINS' and another for 'P'. The room has a high ceiling and a curved wall on the right side. A railing is visible in the foreground.

GRATITUD

Se la tributamos sincera y efusiva á todos los periódicos, tanto de la República Argentina como del extranjero, por su eficaz y desinteresada cooperación al éxito del gran torneo artístico.

Como débil expresión de nuestros sentimientos, reproducimos en esta página los fac-símiles de todos los diarios de Buenos Aires que han comprometido nuestra gratitud, lamentando que la falta material de espacio nos impida hacer otro tanto con las demás publicaciones que han prestado su atención al Concurso y dándonos alientos para esta no fácil empresa.

El tributo es sencillo y modesto, pero su exígua entidad no será óbice para que el nombre del cultísimo y progresista periodismo argentino cunda una vez más por todos los ámbitos del mundo civilizado, ya que de los 50.000 ejemplares que constituyen la edición de esta revista, la mitad queda reservada para distribuirla entre los cuerpos diplomático y consular acreditados en todos los países, centros artísticos é intelectuales y periódicos y revistas más importantes del mundo.

CARRUAJE-BOMBO PARA REPARTO Y PROPAGANDA DE LOS CIGARRILLOS "PARIS"

EL CARRUAJE-BOMBO

Como elemento de propaganda antitabaco no ha habido hasta hoy en Buenos Aires otro que ni resultamente se le iguale, tanto por lo que muestra a las dimensiones verdaderamente colosales del negocio, cuanto en lo que añade a su fantasmal y elegante, de las que no es posible dar cabida sino con el gravado que se acompaña. La aparición del carruaje-bombo levanta en las calles de esta capital una especie de curiosidad pública, cuando no una gran curiosidad, con el sencillo giro de sus ruedas, que representa a más de 500 millones de distancia. Una de las alusiones del mismo fondo es el de exhibir sucesivamente en ambos pavos, artísticamente reproducidos y ampliados, los efectos producidos en los consumidores que organizan la casa Malagrita.

EL CARRUAJE-CAÑON

Según prueba el anterior, su aparición, en muchos más puntos, efectuando ésta a las exigencias del cada día más vasto territorio de la capital, que no puede recorrer sin este carruaje. El cañón es de las de mayor tamaño concebidas y sigue en su desarrollo al más perfecto de la guerra, con sus engranajes y sus gran estruendo proporcional a más de 500 millones de distancia. Han sido de orden público indigestos a las autoridades locales a impedir el funcionamiento del cañón. Si en conjunto ni en detalle por la vez mayor impide una pieza de artillería y prueba en el día que el Sr. Ministro de la guerra no olvide hacer como antes al propietario del carruaje-cañón, desahucio a mostrar ciertos detalles del anterior que al principio tenían los cuatro hombres que lo conducen, pero uniformes los, algunos semejanzas con el de la artillería francesa.

CARRUAJE-CAÑON PARA REPARTO Y PROPAGANDA DE LOS CIGARRILLOS "PARIS"

PARIS

Cigarrillos Tabaco Habano

Elaboración Mensual: 30 MILLONES DE CIGARRILLOS

PARIS

ENTRÉ

LOS FINOSDANDICITOY MORO

A SALIR

10 MILLONES MÁS que la fábrica que más produce.

La casa Malagrida regala a los consumidores 800.000 pesos anuales en premios por el extracto de la Lotería Nacional.

Además de las 1833 personas que desde el 1° de Enero hasta el 30 de Setiembre de 1901 resultaron favorecidas con dichos premios y cuyos nombres se publicaron en la prensa de Buenos Aires, se ha abonado únicamente en el mes de Octubre, durante el mismo período en que estuvo abierta la Exposición de Carteles del Gran Concurso Universal, la suma de 87.280 pesos, distribuidos en la siguiente forma:

PREMIOS DE \$ 1000

A cada uno de los señores: Constanza Domínguez, calle Real, dep.º. Belgrano (Mendoza). José Valle, Neoscha 393, y Antonio de Nacci, Charcas 1432, Capital Federal. - Leandro Grillo, Corrientes. - Pedro Parola y Ima, Belgrano 48, San Martín, (Buenos Aires). Lorenzo Terasi, Florida esq. Paraguay. - Pedro Schiavio, Tucumán 1661. - Mariano Yauana, Correo 1668. - José Luciani, Constitución 3423, y Coronato Ima, Lamarid 701, Capital Federal. - Domingo Mellet, Rieja 1900, Rosario, (Santa Fe). - Antonio Lays, Malpá 125, Barracas al Sud, - Ricardo A. Orfila, San Juan 1380, Capital Federal. José Rodríguez, Adrogui. - Guillermo Gaddini, Tristán Suárez, (Buenos Aires). - Carlos Ambrosi, Sarandí 323, Capital Federal. - Angel Andrade, calle José Colombres 43, Tucumán. - José Boudione, Venezuela 358, Capital Federal. - Juan Massimelli, Piaz, (Santa Fe). - Muriel y Cia., Pehuajó. - José Repetto, Menéndez 61, Capital Federal. - Ramon Martero, Villa Elisa, (Buenos Aires). - Damián Rebaza, Charcas 1338, Capital Federal.

Andrés Sarmiento, calle 38 entre 2 y 3, La Plata. - Esteban Claramont, Venezuela 974, Capital Federal. - Raimundo Palumbo, Libertad 1508, Mendoza, y premios de pesos cien a Virgilio Mispéro, Cangallo 1831, Capital Federal. - Manuel García, Navarro (Buenos Aires). - Edoardo Gayoso, Lobos. - Mariel & Cia, Esmeralda 22, y Juan Antonio Arco, Cangallo 871, Capital Federal. - Enrique Labadie, Molle, (Buenos Aires). - Gaspar Chacón, Lavie. - Guiberto Gades, Cochabamba 2991. - Joaquín Alonso, Humberto I 1874. - Máximo Miró, Andes 886. - Enrique Lenorel, Moreno 3083. - Gregorio Barbosa, Europa 1546. - José Borge, Alborn 566. - Eduardo Sibrell, Buen Orden 443, y Luis Michelot, Mijón 323, Capital Federal. - José Coll, calle 44 esq. 9, La Plata. - José Liagostona, Rincón 1125, Capital Federal. - Manuel García Codeido, General Lavalle 459, Barracas al Sud. - Agustín Luis Montenegro, Rivadavia 2131, Capital Federal. - Hipólito Peña, Rosario. - Jorge Benoit Benedetti, exónul de Francia, Mendoza. - Ariano Marín, Belgrano 819, Capital Federal. - Juan Rosillo, Chacabuco (Buenos Aires). - Daniel H. Lacro, Congreso 2536, Capital Federal. - Tomás Guillo, Junín (Mendoza). - Miguel del Cuadro, Salta 1750, Mendoza. - E. Videla, Villa Correa 58, Mendoza. - Ramon Rigueraga, 25 Diciembre 848, Rosario. - Abel Escudero, Mendoza. - Manuel Ferrera, Las Flores. Terminaciones de pesos diez se abonaron a los señores: Leiva y Villami, San Juan. - Antonio Limonell, Arnes 796. - Antonio Vázquez, Peña 940. - Esteban Loo, Talcahuano 507. - Ismael Gordillo, Gral. Mansilla 421. - Rogelio Carrevedo, A. Montes de Oca 2265. - Pablo D'Agostini, Calhena 1702. - Marcos Pérez, Trinita y Tron 557. - Luis Bullo, San Martín 822. - Rafael González, Santa Fe 3325. - Antonio Vilalta, Estados Unidos 2921. - Enrique Gualoján, Saavedra 586. - Marcello Cánoves, Pátricio 76. - José Buncalari, Belgrano 2694. - Juan Manrique, Santiago del Estero 1528. - Manuel Bendada, San Martín 142. - Juan Copello, Charras 1401. - Luis Corra, Rincón 761. - Sebastián Romero, Itzaingó 150. - Fernán Barrionuevo, Belgrano 1783. - Carlos Casuso, Juncal 1602. - José M. Ordóñez, Andes 1185. - Arturo Dalessio, Cochabamba 1871. - José Fuentes, Corrientes 2360. - Juan Romano, Liniers 177. - Honorio Iru, Brasil 1099. - Peregrino Polco, Cuyo 661. - Pedro L. Mejías, Guatemala 777. - Julio Suárez, Arnes 182. - Eduardo Rasetti, Cangallo 758 y Ernesto Somer, Moreno 1049, Capital Federal. - Francisco Gil, Gral. Rodríguez 115, Lomas de Zamora. - Alvaro Acosta, Alm. Brown 1102, Capital Federal. - Ciraco González, Magdalena. - Pedro Sánchez, Mercedes, (Buenos Aires). - Victoriano Lora, Partido de Merlo. - Manuel Fernández Conde, Victoria 756. - Carlos S. Dicia, Arnes 564. - Luis Caputo, Europa 2989. - Gregorio J. Ganduglia, San José 334. - Alfredo Rey, Bermejo 661. - Santiago Elias, Tacuarí 641. - Manuel García, Alvarado 1774. - Juan Banay, Constitución 2065. - José García, Omblé 686. - Alexandre Hnos., Cuyo 1873. - Cristóbal Tortaro, Sarandí 738. - Ricardo Reynaldi, Viamonte 1874. - Bernardo Berronta, Hemendarias 1971. - Juan Isard, Charras 1824. - José Cundia, S. Gil 52. - Eliseo Walldner, Celaya 72. - Lorenzo Bacigalipe, Soler 349 y J. Alexandre, Cuyo 1573. Capital Federal. - Francisco Gamboni, 48 entre 12 y 13, La Plata. - Juan P. Garai y Hnos., Bahía Blanca. - Alfredo Moreno, Paraná 171, Mendoza. - Juan Mora, Junín. - Federico Alonso, Lobos. - Emilio Seijas, Buen Orden 343, Capital Federal. - Angel Garat y Hnos., La Plata. - Pedro Chaumont, Estados Unidos 3428. - Alfredo Ducoux, Anchorena 208. - Mateo Servente, Matheu 1824. - Luis Berisso, Nicanegus 156. - Jesús Alonso, Humberto I 3106. - Emilio Brenden, Corrientes 2554. - Antonio Bonome, Garay 2955. y Manuel Pardo, Casa de Aislamiento, Capital Federal. - José Serra y Manuel Sagastinabal, calle 49, 686, La Plata. - José Martínez, Bahía Blanca. - Juan Parodi, Defensa 574. - Manuel Fernández, San José 1808, y Santiago Nóbilo, Charras 2358, Capital Federal. - Joaquín Lucero, Villa María (Córdoba). - Simón Udahe, Magallanes 437. - José Flores, Santa Fe 2724, Capital Federal. - Manuel Posada, San Martín 14, Córdoba. - Arrigo A. Lisneri, Chacabuco. - José M. Sánchez, Perón 2118 y Camilo Beasley, Santa Fe 2851, C. Federal. - Prudencio Anula, Corrientes. - Olavarrista y Rosa, Carhué (Bs. Aires). - Ramón Solanes, Rosario S. Fe. - José D. Censo, Pichincha 51, Capital Federal. - Darín y Revella, Café Continental, S. Juan 1007 y Raimundo Bianchi, Irigoin 104, Rosario S. Fe. - C. Pichincha, Calués. - Ignacio Yabon, Casuso y 9 de Julio, San Isidro. - C. G. Spitzberg, Caballito 20, Capital Federal. - José S. Smavert, Puerto Belgrano. - Albino Represa, Florida 279, Capital Federal. - M. G. Lacha y Cia., Santa Fe. - Antonio Vergara, Boja 399, Rosario de Santa Fe. - Federico T. Denotri, Boulevard 20 de Mayo 255, Mercedes (Bs. As.). - Andrés Pereyra, Independencia 804, y Arrieta & Salaberrí, Avenida Salta 6 Irigoin, Rosario de S. Fe. - Narciso Nicolao, Bahía Blanca. - Guorino Ruggieri, La Plata. - Francisco Vilas, Florencio Varela. - Manuel Porta, Comercio 885, Capital Federal. - M. Bertrán, Junín. - Rafael A. Sáez, Humberto I 3132, Capital Federal. - José Rivas, Paraná 134. - Juan Revillar, Las Flores 850. - Manuel Delvalde, Córdoba 208. - y Manuel José Quiroga, Ayacucho 249, Mendoza. - Francisco S. Arreyes, Junín 509, Tucumán. - Carlos Jensen, Mendoza. - M. S. Lozano, Chacabuco. - Moisés Sagredo, Entre Ríos 589, Mendoza. - Domingo A. Mancusi, Junín esquina Mendoza, Corrientes. - Juan Riccio, Saladillo. - E. Paredo, Dolores. - José G. Maldonado calle 49 N° 406, La Plata.

(Siguen otros muchos nombres de personas favorecidas con diversas suertes).

MUSEU DE

LA GARROTXA

D'OLOT

Ajuntament d'Olot

**Institut de Cultura
de la Ciutat d'Olot**